

שבועות

תחנת דלק רוחנית - חג השבועות לפי הקבלה

תחנת דלק רוחנית

לפני כל חג, לפני כל נקודת ציון בלוח השנה העברי, על מנת להבין איזה חלון נפתח בפני כל אחד בבואו אל אותה נקודת ציון בזמן, חשוב להתעמק בנקודת הנצחיות של הרוחני. האריז"ל אמר שאם אדם היה עושה את כל מה שמצווה עליו במעגל השנה, היה יכול בשנה אחת לגמור את כל התיקון של נשמתו, מפני שבכל שנה נמצאת תוכנת התיקון כולה. אלא שרובנו לא מצליחים להשלים ולכן שנה זה מלשון שונה, גם 'אחר', אבל גם 'חוזר', שתוכנת התיקון חוזרת אלינו באופן שונה כל שנה. גם המילה 'חג' היא מלשון לחוג, לשון מעגל, שאנו מגיעים שוב אל החג בצורה מעגלית. הכל למען בואנו אל התכלית ואל תיקונו של עולם.

יש חוק קבוע בלימוד פנימיות התורה והוא, שאין העדר ברוחניות. ממש כפי שבת-קול היוצאת מפיו של אדם מהדהדת ותלויה בחלל לנצח, כך גם ברוחני. מאורע שהתרחש פעם אחת, קיים ועומד לנצח. הכל תלוי במדרגת האדם, באיזו מידה יוכל להתחבר לאותו המאורע. כך גם מתן תורה. כתוב בשם הבעל שם טוב זיע"א שהאדם מחויב כל יום לשמוע את עשרת הדיברות על הר סיני, וידוע שקודם שהוא היה לומד תורה עם תלמידיו, ביחד היו שומעים את הקולות והרעמים שהיו במעמד הר סיני.

כתוב בספר 'שמעתי' בשם "בעל הסולם", "ענין מתן תורה שהיה במעמד הר סיני, אין הפירוש שאז ניתנה התורה פעם אחת ואחר כך נפסקה, אלא אין העדר ברוחניות, כי זה ענין נצחי שאינו נפסק, ומצד הנותן אין שינוי, אלא כל השינויים תלויים במקבלים" (שמעתי, מאמר ר"ח). הכתוב ממשיך, "בכל שנה ושנה, יש זמן קבלת התורה, מטעם שהזמן הוא מוכשר לאתערותא דלתתא, משום שאז מתעורר הזמן שהיה מגולה אצל התחתונים האור של מתן תורה, לכן יש התעוררות למעלה שנותנת כח לתחתונים שיוכלו לעשות את הפעולה של הכשרה לקבלת התורה, כמו שהיו אז מוכנים לקבלת התורה" (שם). יוצא מדברים אלה, שכל מי שעניו בראשו, חייב להתעורר בחוזקה לקראת חג השבועות, זמן מתן תורה, מפני שזוהי מעין תחנת דלק רוחנית בה יכולה הנשמה לקבל אור גדול של חיות, אור התורה.

עצרת

עם ישראל מצווה בתורה לחוג שלושה רגלים, סוכות, פסח ושבועות. בשני הראשונים אנו חוגגים שבעה ימים ואילו שבועות הוא חג של יום אחד. חז"ל קראו לשבועות עצרת. בסוכות, לאחר שבעת הימים בסוכה, אנו חוגגים את שמיני עצרת. כתוב בספר התודעה ששבועות נקרא עצרת, "לפי שעיקר ענינו של חג זה שהוא שמיני שאחר שבעה ימי חג המצות וקשור עימהם; המשכם הוא וסיומם. ימי הספירה שביניהם אינם מפסיקים, שהם כחולו של מועד שאינו מפסיק בין חג ראשון לאחרון. נמצא שיום זה הוא כשמיני עצרת שלאחר החג, ולכן קראוהו על שמו, כלומר, עצרת של פסח" (ספר התודעה, מאמרי סיון). מתגלה כאן דבר מופלא, למעשה פסח ושבועות הם חג אחד וכל תקופת ספירת העומר היא בעצם יחידה אחת, מצוה ארוכה הנמשכת על פני שבעה שבועות. למרות, שספירת העומר היא תקופה לא פשוטה עבור רבים, בכל זאת היא נתפסת כחג מתמשך, תקופה של בנייה רוחנית חיובית, כפי שנראה בהמשך.

עצירות במעגל השנה

שמיני עצרת וחג העצרת הם שני ימים טובים שמסיימים תקופה של חמישים יום קדושים במעלתם. חג העצרת בא לאחר חמישים יום הנספרים מיום ראשון של חול המועד פסח. חג העצרת - שבועות הוא למעשה היום החמישים ואחד, כמנין נ"א. שמיני עצרת בא לאחר תקופת חמישים יום המתחילה בראש חודש אלול, ובתוכה כל המועדים - ראש השנה, יום הכיפורים וסוכות, ומסתיימת בשמיני עצרת שהוא היום החמישים ואחד, כמנין נ"א. שני ימי עצרת אלו הם ימים בעלי קדושה יתרה, בהם אנו לא מצווים בשום מצוה מעשית, כמו אכילת מצות או נענוע לולב. זאת מפני שימים אלה הם למעלה מכל עשייה, ימים של ייחוד שלם בין הבורא לבינינו, בין הקב"ה וישראל. הייחוד והקדושה היתרה מתבטאים בלימוד ושמחה בתורה, קבלת התורה בשבועות ושמחת תורה בשמיני עצרת.

שבועות

דוד המלך מתפלל בתהילים, "אָנָה ה', הוֹשִׁיעָה נָא; אָנָה ה', הַצְלִיחָה נָא" (תהילים קי"ח, כ"ה). למעשה, בפסוק זה מרומז כל מעגל השנה, כשהמילה 'נא', מרמזת על היום הנ"א, בסיום התקופות של חמישים יום הנ"ל. אומר ה"נתיבות שלום", "התקופה שקודם שמיני עצרת היא ימי דינים ותשובה, שהיא (עבודה) ב"סור מרע", ולכן מבקשים, "אָנָה ה', הוֹשִׁיעָה נָא", שיושיענו (מהרע שבחיינו, מהרע שבתוכנו)... וכנגד חג השבועות שהוא אחרי תקופה של אהבה, ראשה בפסח שהוא מידת אהבה וסופה בקבלת התורה בשבועות, שעניינה "עשה טוב", (לעורר את הטוב שבקרבנו), על זה נאמר, "אָנָה ה', הַצְלִיחָה נָא"... (נ"ש שבועות).

אנו לומדים ששני הימים טובים האלה מאירים את כל השנה. חג השבועות מקבל הקדושה מפסח ועד אליו וקדושתו מאירה את מחצית השנה עד הימים הנוראים, וקדושת שמיני עצרת מאירה את כל החורף עד פסח. שתי הקדושות אינן קדושות רק לשעה אחת, לזמן שלהן, אלא שהן עוצרות ואוצרות את הקדושה לכל התקופה שבאה מיד אחריהן. לכן אומר האריז"ל שכל מי שנוהג את ליל שבועות כראוי, מובטח לו שיחיה עד סוף השנה. בלימוד זה אנו זוכים לראות את הסדר המופלא של הבריאה במעגל הזמן של השנה. איך ניתן לכל יהודי ההזדמנות לתקן את נפשו ב"סור מרע, וְעָשָׂה-טוֹב" (תהילים ל"ד ט"ו) ולהכין כלי ראוי לאור.

עצרת בפנימיות

הרמב"ן אומר שעצרת פירושו שהקב"ה אומר לישראל, היו עצורים איתי, בחינת, בואו ונשמח אני ואתם (רמב"ן, ויקרא). עצרת הוא יום של שמחה עצומה בכל העולמות. "בעל הסולם" מסביר שכל תנועה מקורה בחסרון. האדם לא עושה כל תזוזה, אלא להשלמת חסרון המתגלה בו. כמו היד המושטת אל הכוס על מנת להרוות את הצימאון. בבוא, לעומת זאת, אין חסרון כלל. ח"ו לומר שיש בו חסרון, כי ממי יקבל? אור אינסוף ממלא כל המציאות. לכן, מנוחה מוחלטת היא תכונה המשויכת לבוּרָא. העצירה של עצרת מקושרת למנוחה זאת. בימים אלה, כאמור אנו עוצרים עם הקב"ה. הנפש שלנו מגיעה למצב של עצירה ומתמלאת בשמחה אמיתית.

ר' לוי יצחק מברדיטשוב אומר שעצרת משמעותה לעצור ולקלוט את השפע העליון (קדושת הלוי). ביום הנ"א אנו עוצרים וקולטים את כל הקדושה שאספנו וקיבלנו בחמישים יום שקדמו לעצרת. נפשנו עוצרת מטרדות העולם הזה ומתפנה לקבלת השפע, לחיבור עם האור, לקבלת התורה הקדושה, באהבה ושמחה גדולה.

קדושת היום

עוד אנו לומדים על הקדושה הגדולה של חג השבועות, על היותו תחנת עצירה המכילה בתוכה אור כה גדול, מדבריו הקדושים של ר' אלימלך מליז'נסק. הוא אומר, שבספר התורה, קדושת הקלף החלק בין האותיות גבוהה מקדושת אותיות התורה עצמן. מפני שלכל אחת מהאותיות יש רק את הקדושה שלה עצמה, אבל הקלף החלק כולל את הקדושה של כולן ("נעם אלימלך" על התורה). למעשה כל אות היא צמצום של האור, והגוויל, הקלף, הוא ממש בבחינת אור אינסוף עצמו.

באותו אופן, ימי ספירת העומר מפסח עד שבועות, הם ימים של דין, של צמצום. בכל יום מתגלה אור מסוים ואנו מתקנים בחינה מסוימת של ז' הספירות התחתונות שבתוכנו - חסד שבגבורה, יסוד שבנצח וכו'. חמישים הימים האלה הם בבחינת אותיות התורה, כנ"ל, וחג השבועות, עצרת, הוא בבחינת הקלף החלק, המקום והזמן בו מתגלה האור הגדול.

מנחה חדשה

כתוב, "וּסְפַרְתָּם לָכֶם, מִמִּחְרַת הַשַּׁבָּת, מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם, אֶת-עֹמֶר הַתְּנוּפָה: שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת, תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה. עַד מִמִּחְרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׂבִיעִית, תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם; וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה, לַיהוָה" (ויקרא כ"ג ט"ו). בתקופת בית המקדש, מיד למחרת הפסח, היו מקריבים את מנחת העומר, מנחת שעורים ובסיום הספירה, בחג

שבועות

השבועות, היו מקריבים מנחה חדשה, מנחת חיטים. שעורים זה מאכל בהמה וחיטים זה מאכל אדם, להורות לנו את הדרך הרוחנית שאנו עוברים בימי הבנייה של ספירת העומר. מעבר מתודעה של בהמה אשר פניה פונות ארצה, טרודים רק בעניינים גשמיים, לתודעה של אדם שעניו נשואות השמימה בקומה שלמה וזקופה. זוהי תקופה של בניה והתחדשות המגיעה לשיאה בחג השבועות.

כתוב על יציאת מצרים, "וְאַשָׁא אֶתְכֶם עַל-כַּנְפֵי נְשָׁרִים" (שמות י"ט ד'). רש"י מפרש, "כנשר הנושא גוזליו על כנפיו שכל שאר העופות נותנים את בניהם בין רגליהם לפי שמתיראין מעוף אחר שפורח על גביהם. אבל הנשר הזה אינו מתירא אלא מן האדם, שמא יזרוק בו חץ, לפי שאין עוף אחר פורח על גביו, לכך נותנו על כנפיו, אומר, מוטב יכנס החץ בי ולא בבני". הקב"ה נושא אותנו על כנפיו כמו נשר, אלא שיש כאן גם רמז נפלא על מהות העבודה הרוחנית שלנו בחג השבועות.

נשר נקרא בשמו משום שכאשר הוא מזדקן, הוא משיר את כל נוצותיו הישנות ומתחדש בנוצות חדשות. כמו שכתוב בתהילים, "תִּתְחַדֵּשׁ כַּנְשֶׁר בְּנֶשֶׁר נְעוּרָיו" (תהילים ק"ג ה'). אומר ה"נתיבות שלום", "צריך איש יהודי להסיר מעצמו בזה החג הקדוש את כל עברו הישן ולהתחדש כבריה חדשה" (נ"ש שבועות). זה ענין, "מְנַחֵה חֶדְשָׁה, לָהּ". במקום שנעסוק בתיקון הדרך שבה הלכנו, בשבועות, ניתנת לנו ההזדמנות לקבל עלינו את התורה מחדש, לפתוח דף נקי, להתחיל דרך חדשה. אם נרכז את כל התודעה שלנו אל היום הקדוש הזה, נוכל לצאת ממנו כבריה חדשה ממש.

"ליליא דכלא"

עיקר העבודה בחג השבועות הוא התיקון שאנו עושים בליל שבועות, הנקרא בפי המקובלים, "ליליא דכלא", הלילה של הכלה. מי זאת הכלה ומהו התיקון שאנחנו עושים לה בלילה הזה? הכח הרוחני של כלל נשמות ישראל, כביכול, האמא של נשמות ישראל, זוהי השכינה הקדושה. הנשמות שלנו הם הכלים שנבראו כדי לקבל את השפע האינסופי של הבורא, בבחינת אישה המקבלת מבעלה. לפני כל מצוה אנו אומרים, לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתא, שיהיה חיבור שלם בין הקב"ה והשכינה. בהנחת התפילין כל בוקר, אנו אומרים את הפסוק, "וְאַרְשִׁתִּי לִי, לְעוֹלָם; וְאַרְשִׁתִּי לִי בְצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים" (הושע ב' כ"א). למעשה, כל העבודה הרוחנית סובבת על עניין הזיווגים, החיבורים בין האור והכלים. בשבועות החיבור הזה מגיע לשיא. בליל שבועות השכינה מתכוננת לחתונה עם בעלה, הקב"ה. משום שלמחרת בתפילת מוסף, אנו עומדים ממש במעמד הגדול של קבלת התורה, מעמד של חתונה. לכן גם נקרא החג 'שבועות', מלשון שבועה. שיש בו ב' שבועות, ישראל נשבעים מחדש לקב"ה שישמרו לו אמונים והקב"ה מחדש את שבועתו לישראל שלא יחליפם בשום אומה אחרת, ממש כמו ברית נשואין. על זה אמרו חז"ל פרוש הפסוק, "בְּעֶטְרָה, שְׁעֶטְרָה-לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ" (שיר השירים ג' י"א), זה מתן תורה, שכמו שבנישואין שני הצדדים מתחייבים להיות מסורים זה לזה, כך בחג השבועות יש שבועה הדדית (תענית כ"ו).

קישוטי הכלה

כאמור, כל תקופת ספירת העומר היא הכנה לרגע הזה. הכנה המגיעה לשיאה בתיקון ליל שבועות. הלילה בו אנו מכינים את הכלה לכניסתה לחופה בבוקר של החג. כתוב בזוהר הקדוש, "...כל החברים שהם בני היכל הכלה, צריכים באותו הלילה, שלמחרתו (ביום השבועות), הכלה נועדת להיות תחת החופה עם בעלה, להיות עמה כל אותו הלילה, ולשמוח עמה בתיקוניה שהיא מתתקנת בהם. דהיינו, לעסוק בתורה, ומתורה לנביאים, ומנביאים לכתובים, ובדרשות המקראות, ובסודי החכמה. משום שאלו הם התיקונים שלה ותכשיטיה, והיא הכלה, ועלמותיה, באה ועומדת על ראשיהם, ומתתקנת בהם כל אותו הלילה, ולמחרת, אינה באה לחופה אלא עמהם. ואלו (החברים העוסקים כל הלילה בתורה), נקראים בני החופה. וכיון שבאה לחופה, הקב"ה שואל עליהם, ומברך אותם, ומעטר אותם בעטרותיה של הכלה. אשרי חלקם" (הקדמת ספר הזוהר).

ליל שבועות הוא לילה לבן, לילה שבו אנו נשארים ערים ומחברים את האור של יום האתמול עם האור של

שבועות

יום המחר. בקבלה זה נקרא תיקון כרת, תיקון שמגיע עד הכתר, אותן אותיות 'כרת' ו'כתר'. חז"ל תיקנו סדר לימוד מיוחד ללילה הזה, אותו אפשר למצוא בכל אחד מסידורי החג. בלימוד המשותף אנו נוגעים בכל פרד"ס התורה, מהפשט עד הסוד. ישנם כ"ד ספרים בתנ"ך - תורה, נביאים, כתובים, ואלה נקראים כ"ד קישוטים של הכלה. התורה שאנחנו לומדים בלילה הזה עולה ומקשטת את השכינה הקדושה, את כלל נשמות ישראל, על מנת שתוכל להתחבר עם בעלה, הקב"ה.

כשר' שמעון והחברים עסקו בתיקון ליל שבועות, אמר להם ר' שמעון: "בני, אשרי חלקכם, כי למחר לא תבא הכלה אל החופה, אלא עמכם, משום שכל אלו המתקנים תיקוני הכלה בלילה הזה, ושמחים בה, כולם יהיו רשומים וכתובים בספר הזכרון, והקב"ה מברך אותם בשבעים ברכות ועטרות מהעולם העליון"(שם).

סדרות של עשר

דבר נוסף שחשוב להתבונן בו בבואנו אל חג השבועות זאת העובדה שבמעמד הר סיני הגיע לסיומו תהליך שהתחיל בבריאה. העולם נברא בעשרה מאמרות, אולם על העשרה מאמרות האלה התלבשו עשר קליפות של טומאה. טומאה מלשון אטום, חושך שמסתיר את האור, פרעה וכל חיילותיו. לכן ביציאת מצרים ניתנו עשר מכות, כדי לשבר את אותן עשר קליפות ולהגיע למעמד הר סיני לקבל את עשר הדיברות, שהן בעצם הגילוי בעולם הזה של עשר המאמרות שמרכיבות את הבריאה, והדברים עמוקים מאוד.

בכל שנה, המהלך הזה מתנהל בנפש של כל אדם - עשרה מאמרות, עשר מכות, עשר דיברות. אחרי שבראש השנה העולם והאדם כמו נבראו מחדש, ואחרי שבפסח יצאנו ממצרים באמצעות עשר המכות, עכשיו, בחג השבועות יש לנו את האפשרות לגלות מחדש את עשר הדיברות בחיינו, להסיר את הלט מעל האור של הבריאה בתוכנו.

מעמד הר סיני

לפני סיום ואולי על מנת שבאמת נקבל מעט השראה לקראת מתן תורה, כדאי לקרוא קצת במדרשים הרבים על מעמד הר סיני. ממקומנו קשה לנו לתפוס את עוצמת המעמד שהיה והעיון במדרשים נותן מעט טעם ללב. כתוב, "כשנתן הקב"ה את התורה, ציפור לא ציפצף, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש, הים לא נדדעזע, הבריות לא דיברו, אלא העולם שותק ומחריש, עד שיצא הדיבור"(שמות רבה), וכתוב, "יצא קול ראשון והשמים והארץ רעשו ממנו, והימים והנהרות ברחו, ההרים והגבעות נתמוטטו, וכל האילנות כרעו, והמתים שבשואל חיו ועמדו על רגליהם, וכל העתידים להבראות עד סוף כל הדורות, שם עמדו עמהם בהר סיני" (פדר"א), וכתוב, "וכששמעו ישראל את הדיבור יוצא מפי הקב"ה, חזרו לאחוריהם שנים עשר מיל ויצאה נשמתן. כיון שראו מלאכי השרת שפרחה נשמתן של ישראל, אמרו לפניו: למי אתה נותן התורה למתים או לחיים? מיד הניף הקב"ה גשמי חיים על ישראל שיקבלו התורה ברוח נדיבה, והיו מלאכי השרת מניפים להם במניפות" (עשה"ד), ועוד "שלח לכל אחד ואחד מישראל שני מלאכים, אחד שמניח ידו על ליבו שלא תצא נשמתו, ואחד שמגביה ראשו שיוכל לראות את בוראו, והקב"ה נתן להם רשות שיהיו יכולים להסתכל בכבודו"(עשה"ד), ולסיום, "מיד פתח להם הקב"ה שבעה רקיעים ושבעה ארצות ואמר: ראו, אתם עדי שאין כמוני במרומים ובארץ, ראו שאני אחד ונגליתי אליכם בכבודי ובתפארת" (עשה"ד).

פתחנו ואמרנו שאין העדר ברוחני, מה שהתגלה בהר סיני, קיים בנצחיות, ואם נזכה, נוכל גם אנחנו להתחבר לאותו מעמד ממש ממקומנו אנו.

חירות

אולי חלק מאתנו שואלים, למה אני צריך להתחבר לזה? מדוע בכלל אני צריך לקבל את התורה? אולי אני לא שומר תורה ומצוות ואם כן למה אני צריך את כל זה, ואולי אני כן שומר תורה ומצוות ואז, לשם מה

שבועות

אני צריך לקבל את התורה מחדש? כדי להבין זאת, צריך לגעת במהות הרוחנית של התורה. התורה אינה ספר חוקים או ספר היסטוריה, היא תורת חיים. היא ניתנה לנו כמתנה אינסופית של אור על מנת לעזור לנו בתיקון שלנו בעולם הזה, בכל יום מחדש.

כתוב על לוחות הברית, "והלַחַת--מַעֲשֵׂה אֱלֹקִים, הַמָּה; וְהַמִּכְתָּב, מִכְתָּב אֱלֹקִים הוּא--חֲרוּת, עַל-הַלַּחַת" (שמות ל"ב ט"ז), ואמרו חז"ל, אל תקרא חרות אלא חירות (שמו"ר מ"א). מה שיורד מהר סיני בליל שבועות זה אותה חירות שניתנה בפעם הראשונה במעמד מתן תורה. זה לא חופש במובן המוכר לנו. רבי עקיבא אומר, "והמצודה פרוסה על כל החיים" (אבות ג' י"ט), כל העולם נמצא בכלא גדול. הכלא הגדול הוא הרצון לקבל, האגואיזם שלנו. לכן אמרו חז"ל, חירות ממלאך המוות, חירות מאותה אנרגיה של סוף, של חוסר, של צמצום השפע, חירות פנימית, חירות בדעת, יציאה מהעבדות לרצון לקבל, והפיכתו לרצון לקבל על מנת להשפיע. מה שאנחנו יכולים לזכות לו במעמד הר סיני, בחג השבועות, זה חיבור לתודעה של אור, של השפעה, וכתוצאה מכך, של דבקות עם הבורא. זאת המתנה האמיתית שהתורה יכולה להביא לכל אדם באשר הוא.

סוף דבר

לסיום, חשוב שנצור בלבנו שישנו תנאי אחד בלתי מתפשר שבלעדיו לא ניתן לקבל תורה, ולא משנה כמה הכנה נעשה לקראת החג הקדוש הזה. כשבאו עם ישראל אל הר סיני לקבל את התורה, כתוב, "יִיחַן-נָשָׁם יִשְׁכָּאֵל, בְּגֵד הָקָר" (שמות י"ט ב'). רש"י מפרש, "כאיש אחד בלב אחד". עם ישראל הגיעו למצב תודעה של אחדות מושלמת ורק אז יכלו לקבל את התורה. בכמה מקומות מסביר "בעל הסולם" שאמנם מצד הבורא מתן תורה כבר היה, אבל מצדנו טרם היתה קבלת התורה בשלמותה. על מנת שאנו נוכל לקבלה בשלמותה אנו חייבים להגיע לאחדות, להיות "כאיש אחד בלב אחד". להסיר מעלינו את קליפת הרצון לקבל, להתנער מהאגואיזם שלנו, ממחיצות הברזל אשר מפרידות בינו, ולקבל על עצמנו אהבת ישראל שלמה. כמו שאומר האריז"ל שאם אדם רוצה שתפילתו תתקבל, מוטב שיאמר לפני התפילה, "הריני מקבל עלי מצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך' והריני אוהב כל אחד מבני ישראל כנפשי ומאודי". לפני חג השבועות, לפני שנגיע אל התיקון של ליל שבועות ואל מעמד מתן תורה של הבוקר, כדאי שנתבונן כל אחד בנפשו פנימה, היכן הוא אוהב באהבת חברים, באהבת ישראל. כגודל אחיזתו וקבלתו לעתיד, כך תקבע גם מידת החיבור שלו אל אורה של תורה.

בברכת חג שמח, שנזכה ביחד לקבל את התורה ולהאיר את העולם כולו באורה!

כותב המאמר: דוד אגמון, מייסד מרכז **מודעות - מרכז רוחני לקבלה וחסידות**

רח' אחווה 24, נווה צדק תל-אביב

03-5100587

חג השבועות

כפי שהזכרנו בדברינו בערב שבת במדבר, עניינה של ספירת העומר הוא ליצור בליבנו ציפייה והתכוננות לקראת מתן התורה, וכלשונו הנפלאה של ספר החינוך (מצווה שו)

ש"משרשי המצווה על צד הפשט, לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה. ומפני התורה נבראו שמים וארץ, כמו שכתוב: 'אם לא בריתי יום ולילה'. והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים, כדי שיקבלו התורה בסיני ויקימוה ומפני כן היא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף לליבנו

שבועות

כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המניין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא."

וכדברי הרמב"ם (מו"נ ג, מג):

"ושבועות הוא יום מתן ומגדולת אותו היום ורוממותו נפרו הימים מן הראשון לחגים עד לו, כמי שמצפה לבוא האהוב בבני אדם אליו שהוא סופר את הימים בשעות".

הציפייה הזו יוצרת מוכנות לקבלת התורה, בה האדם מפנה מקום במוחו ובליבו לקליטתה. כך גם אפשר להסביר מדוע ניתנה התורה מיד אחר יציאת בני ישראל ממצרים ולא אחר שהקימו את מדינתם ובנו את ארצם, וכפי שמבאר בספר הכוזרי שעם ישראל עמדו בשפל המדרגה בעת התחלת ההתגלות למשה ואהרן, "שעה שבני ישראל עמדו בשפל המדרגה ברבות עוניים ובהתענותם תחת יד פרעה אשר ציווה להמית את בניהם פן ירבו". ודווקא מצב זה בו בני ישראל שבורים ומדוכאים, חסרי תרבות וללא חוקים והנהגה, חסרי ישע ועבדים נרצעים, מאפשר לעם ישראל להיות פתוחים לגמרי לקבלת התורה (בשונה משאר הדתות המתפתחות בצורה הדרגתית ואנושית).

וזוהי גם הסיבה בגינה מקבלים ישראל את התורה במדבר דווקא, במקום חסר השפעות ולא מיושב, וכך הם יכולים לקבל את התורה כדף חלק. וכפי שאפשר לראות במדרש הנפלא (במדב"ר א, א), וזה לשונו: "משל לנשיא שנכנס למדינה וראו אותו בני המדינה וברחו, נכנס לשניה וברחו מלפניו, נכנס לעיר חרבה וקידמו אותו והיו מקלסים אותו. אמר הנשיא זו עיר טובה היא מכל המדינות, כאן אני בונה כס נאה. כך כשבא הקב"ה לים ברח מלפניו וכן ההרים רקדו כאילים, בא במדבר חרבה קידמה אותו וקילסה אותו". וכדי להבין את הנמשל יש להעמיק מעט במשל. מדוע ההרים הבנויות בורחות מלפני המלך ואילו העיר החרבה מקבלת את פניו בשמחה רבה? נראה לומר, שלערים הבנויות אין צורך במלך, הוא איננו יכול להוסיף להם דבר אלא רק לגרוע, להטיל מיסים, קנסות, חוקים מגבילים וכו', וכיוון שמרגישים בעצמם שמצבם טוב, אזי כל המוסיף גורע. לעומתם העיר החרבה מבינה שהיא צריכה עזרה, היא צריכה מושיע, היא צריכה חוכמה ועצה כדי להיבנות, ולכן מקבלת את המלך בשמחה רבה, שאולי הוא יהיה זה שיוכל לגרום לעיר להיבנות מחדש.

והנמשל הוא, שכך אנו צריכים לבוא לקבלת התורה, מתוך הבנה והרגשה שאילולא התורה אנו שבורים וחסרים, ואנו מחכים לקבל הכוונה, עצה ודרך מתוך לימוד התורה. זו חוכמה קטנה לחוש כך כאשר אדם חוזר התשובה או מתגיר, אולם המטרה היא שבכל פעם שאדם לומד תורה הוא גם יחוש כיצד בלא הבנתה הוא נשאר חסר, וכיצד בלא עוד העמקה ועוד הדרכה של תורה האדם הוא כמדבר. ומתוך תחושה כזאת האדם יכול לקבל תורה באמת.

ונסיים בדברי הרב חרל"פ בהקדמתו לשמונה פרקים שאומר ש"יראת ה' הטהורה, האמיתית באה מתוך הישרות כל המידות והזדככותם ברוממות טהרתם, טהרת הקודש, ובייחוד על ידי קניית מידת הענווה הגדולה מכולן, שיסוד יסודה הוא לינק מן התורה ולקבל ממנה את כל מה שהיא מחנכת אותו, לא ללכת אחרי הנחות קדומות ולהשתמש בלימודם למצוא סמוכין לרצונם ולמאוייהם, שבאופן זה אין לך הליכה אחרי שרירות הלב גדולה מזו, ותורה כשמה כן היא: מורה ומלמדת, וזהו גם כן יסוד לימוד תורה לשמה, להתפנות מכל רגשי האדם, אף היותר זכים, ולהרכין הראש כולו כלפי התורה ולהיות עומדים ומצפים להנות מאור קודשה באמת".

שבועות

שכרה של רות

כאשר פוגש בועז את רות בשדה בפעם הראשונה, הוא אומר לה ששמע על כל מה שעשתה למען חמותה, וכיצד החליטה לעזוב את עמה ולדבוק בעם היהודי.

הוא אומר לה, בין השאר: "ישלם ה פעלך, ותהי משכורתך שלמה".

מסביר על זה המלבי"ם שישנה הבחנה בין פועל לשכיר. פועל או אומן מקבל שכר בעד פעולה אשר עשה. החייט מקבל שכר תמורת הבגד שהכין, וזה נקרא פעולה, שמקבל את השכר עבור פעולתו. השכיר, לעומת זאת, מושכר לזמן קצוב, ומקבל שכר תמורת הזמן, בין שיעשה את מלאכתו ובין אם לאו (בעיקרון).

קיום המצוות הינו קבלת שכר במובן של "פועל", שעל כל מצווה ומצווה מקבלים שכר על הפעולה שבה. ולכן אמר בועז לרות שעל מצוותיה "ישלם ה' פעלך". אולם על עצם זה שבאה רות להתגייר, וקיבלה על עצמה לעבוד עבודה תמידית, גם אם לא תגיע שום מצווה לידה, על עצם הגיור היא תקבל שכר כמו שכיר "ותהי משכורתך שלמה" כלומר, שכר תמידי, וזה בגלל מה שכתוב בהמשך הפסוק "כי באת לחסות תחת כנפיו", שבאה לחסות ולהיות חלק מהעם היהודי, שבזה נעשתה רות כשכירה לכל חייה.

מאכלי חלב בשבועות

נהוג לאכול בחג שבועות מאכלי חלב. ישנם הסברים רבים למנהג זה, כגון הפסוק שנאמר על התורה "דבש וחלב תחת לשונך". בספר "מאוצרנו הישן" של ב. יאושזון מביא מספר טעמים נוספים:

1. מיד לאחר הפסוק "ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלוֹקֶיךָ" שמדבר על חג הביכורים נאמר הפסוק "לא תבשל גדי בחלב אימו" ואנחנו אוכלים ביום זה מאכלי חלב להראות שאנחנו נזהרים בלאו הזה (השל"ה)

2. ישנם בתורה רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה. אם לוקחים את שלוש מאות שישים וחמישה הלאווין בתורה ושמים אותם כנגד 365 הימים בשנה, על היום של שבועות חל הלאו של "לא תבשל גדי בחלב אימו". (רבי חיים ויטאל)

3. נאמר במדרש שבשעה שבאו בני ישראל לקחת את התורה, קיטרגו המלאכים ורצו למנוע מהם לקחת את התורה, כי הם אינם ראויים לה. אמר להם הקב"ה, שהמלאכים עצמם ראויים עוד פחות, שהרי כשירדו שלושה מהם לארץ אל אברהם אבינו הם אכלו אצלו בשר וחלב ביחד ("ויקח חמאה וחלב ובן הבקר ויאכלו"), ולזה לא היה למלאכים מה לענות.

נמצא שבזכות המכשול של "בשר בחלב" שנכשלו בו המלאכים הוכרעה הכף לטובת ישראל, ולכן אוכלים מאכלי חלב להראות כיצד אנחנו כן נזהרים בזה. (שפתי צדיקים)

4. ברגע שקיבלו היהודים את התורה במדבר כבר לא יכלו לאכול בשר, משום שחלו עליהם דיני הכשרות והבשר שהיה להם היה לא כשר עד אז, וגם בכלי הבשר לא יכלו להשתמש. לפיכך לא היתה להם ברירה והם היו חייבים ביום הראשון לאכול רק מאכלי חלב.

5. חלב מתקיים היטב בכלים שפלים, כגון כלי חרס, אבל לא נשמר טוב בכלים כמו כלי כסף או כלי זהב,

שבועות

אלא מתקלקל בהם במהירות. וזהו רמז לכך שהתורה מתקיימת גם היא אצל היהודים העניים והשפלים, ולא דווקא אצל הגדולים "הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה"

גודל המתנה והאפשרות שנתן לנו הקב"ה...!

מובא בגמרא (שבת פח:) אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם, מה לילוד אישה בינינו? אמר להן לקבל תורה בא. אמרו לפניו חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? "מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים?" אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה. אמר לפניו, רבש"ע מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. אמר לו אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה.

והקשה כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לכאורה צריכים להבין:

א. מה הלשון "החזיר להם תשובה", היה צריך לומר תענה להם תשובה?
ב. למה אמר הקב"ה "אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה" וכי בלי לאחוז בכסא אי אפשר לענות תשובה?

אלא ההסבר הוא: שטענת המלאכים הייתה, איך אפשר לתת את התורה לאנשים פשוטים שיחטאו ויעברו על מצוות התורה, ומה התועלת בנתינת התורה לעם ישראל? וזה שאלו המלאכים "מה אנוש כי תזכרנו?"

אמר לו הקב"ה למשה החזיר להם תשובה" תענה להם ששם למטה יש מושג "חזרה בתשובה".

שעל אף שאדם חוטא יש לו אפשרות לחזור בתשובה ולפתוח דף חדש.

"אמר לפניו רבש"ע מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם" אני מפחד לומר למלאכים, שמא לא יקבלו זאת, מכיוון שאין הם מכירים בכוח התשובה.

"אמר לו אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה" - שהרי אמרו חז"ל (יומא פו.) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, הרי מכסא הכבוד הוכחה שיש מושג תשובה לאדם, וזה מה שאמר לו הקב"ה, אחוז בכסא כבודי ו'חזור' להן תשובה, ובזה יתבטלו כל טענותיהם....

עצרת תהיה לכם!

בגמרא (פסחים סח:) איתא: רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ביום טוב, אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר, חלקהו, חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש. ואמר רבי יוחנן, ושניהם מקרא אחד דרשו, כתוב אחד אומר (דברים טז.) "עצרת לה' אלוֹקֶיךָ". וכתוב אחד אומר (במדבר כט.) "עצרת תהיה לכם", רבי אליעזר סבר, או כולו לה' או כולו לכם, ורבי יהושע סבר, חלקהו, חציו לה' וחציו לכם.

ואמר הגאון מוילנא זי"ע רמז נפלא אליבא דרבי יהושע שמהות "יום טוב" מורכבת מחציו "לה" וחציו "לכם", דהנה חשבון הגימטריא של תיבת: ל י-ה-ו-ה היא: נ"ו (חמישים ושש) וכשתחלק אותו לשנים יעלה בידך: כ"ח (עשרים ושמונה). ותיבת "לכם" בגימטריא: צ' (תשעים), חלקהו לשניים, יעלה בידך: מ"ה (ארבעים וחמש).

ואם נצרף את שני החצאים: עשרים ושמונה עם ארבעים וחמש יעלה בידך: שבעים ושלוש, כמנין: "יום

שבועות

טוב" שעולה גם כן שבעים ושלוש. הרי שמהות היום טוב מורכבת מחציו לה' וחציו לכם...

תפילת השל"ה הקדוש

אתה הוא יי אלהינו עד שלא בראת העולם, ואתה הוא אלהינו משבראת העולם, ומעולם ועד עולם אתה אל. ובראת עולמך בגין לאשתמוצע אלהותך [=כדי שתפורסם מלכותך] באמצעות תורתך הקדושה כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. "בראשית", בשביל תורה ובשביל ישראל, כי הם עמך ובנותך אשר בחרת בהם מכל האמות, ובתת להם תורתך הקדושה, וקרבתם לשמך הגדול. ועל קיום העולם ועל קיום התורה בא לנו ממך יי אלהינו שני צוויים. כתבת בתורתך "פרו ורבו", וכתבת בתורתך "ולמדתם אותם את בניכם", והפונה בשתיקן אחת, כי לא לתהו בראת כי אם לשבת, ולכבודך בראת, יצרת אף עשית, כדי שנהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי כל עמך בית ישראל יודעי שמך ולומדי תורתך.

ובכן אבוא אליך יי מלך מלכי המלכים, ואפיל תחנתי, ועיני לך תלויות עד שתחנני ותשמע תפילתי להזמין לי בנים ובנות, וגם הם יפרו וירבו הם ובניהם יבני בניהם עד סוף כל הדורות לתכלית שהם ואני ואנחנו כלנו יעסקו בתורתך הקדושה ללמד וללמד לשמר ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצוותיך לאהבה וליראה את שמך. אבינו אב הרחמן, תן לכלנו חיים ארכים וברוכים, מי כמוך אב הרחמים זוכר יצוריו לחיים ברחמים, זכרנו לחיים נצחיים כמו שהתפלל אברהם אבינו "לו יתיה לפניך", ופרשו רבותינו זכרונם לברכה, "ביראתך". כי על כן, באתי לבקש ולחנן מלפניך שיהא זרעי וזרע זרעי עד עולם זרע בשר, ואל ימצא בי ובזרעי ובזרע זרעי עד עולם שום פסול ושמצ, אך שלום ואמת וטוב וישר בעיני אלהים ובעיני אדם, ויהיו בעלי תורה, מארי מקרא, מארי משנה, מארי תלמוד, מארי כזא, מארי מצוה, מארי גומלי חסדים, מארי מדות תרומיות, ויעבדוך באהבה וביראה פנימית, ולא יראה חיצונית. ותן לכל גייה וגייה מהם די מחסורה בכבוד, ותן להם בריאות וכבוד, ותן להם קומה ויפי וסון וחסד, ויהיה אהבה ואמתה ושלום ביניהם, ותזמין להם זוגים הגונים מערב תלמידי חכמים מערב צדיקים, וגם הם זוגים יהיו כמוהם בכל אשר התפללתי עליהם, כי זכרון אחד עולה לבאן ולכאן. אתה יי יודע כל תעלומות, ולפניך גגלו מצפוני לבי, כי כונתי בכל אלה למען שמך הגדול והקדוש ולמען תורתך הקדושה. על כן ענני יי ענני בעבור האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, ובגללם תושיע בנים להיות הענפים דומים לשקשם, ובעבור דוד עבדך רגל רביעי במרכבה, המשורר ברוח קדשך.

שיר המעלות אשרי כל ירא יי ההלך בדרכיו. יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. אשתך כגפן פריה בירכתי ביתך בגיב כשתילי זיתים סביב לשלחנך. הנה כי כן יברך גבר ירא יי. יברכך יי מציון ויראה בטוב ירושלים כל ימי חייך. ויראה בנים לבגיד שלום על ישראל:

אנא יי שומע תפלה, יקיים בנו הפסוק. ואני זאת בריתי אותם אמר יי רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיו לא ימושו מפיו זרעך ומפי זרעך אמר יי מעתה ועד עולם. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי:

חג השבועות

האדמו"ר מסאטמר אמר פעם:

הנה לכאורה, מצינו דבר פלא: בט"ו בשבט, אשר הוא ראש השנה לאילנות (ראש השנה ב, א), מה אנו עושים? אוכלים פרות... לעומת זאת בחג השבועות, בו נדון העולם כלו על פרות האילן (שם טז, א), את מה אנו מביאים לבית הכנסת? נכון... את האילנות... ובכן, מה פשר הדבר?

שבועות

אכן התשובה היא, כי האילנות מרמזים על ההורים, ואלו הפרות על הילדים.

כאשר דנים את ההורים, יש מקום להביא את הילדים, באשר בכך נבחנים הוריהם, האם מלאו את חובתם כלפיהם, האם עשו את הנדרש כדי לחנכם בדרך התורה והיראה, כדי שיגדלו להיות תלמידי חכמים, יראי ה' ואוהביתורה.

וכן להפך: כאשר דנים את הילדים - את הפרות - מביאים את הוריהם אשר הם כאילנות, שכן הילדים נבחנים על פי הוריהם: אם ההורים חנכו אותם בדרך הישר, וחרף כל זאת הם לא השלימו חובתם בעולמם, הרי שהתביעה כלפיהם תהיה גדולה ועצומה. אולם אם ההורים התרשלו בחובתם ולא חנכו את הילדים כראוי, אזי אין מה להלין על הילדים, שכן הוריהם הם שהביאום לעברי פי פחת!

ואיך מחנכים ילדים? ובכן, על כך יכולים אנו ללמד מוורט נפלא שאמר פעם הרב צדקה זצ"ל, בבאור מה שמספר במשנה (סכה מח, ב) על אותו צדוקי שנסך את המים בחג הסוכות על רגליו במקום על המזבח, מאחר והצדוקים אינם מודים בנסוך המים, וכשהבחינו בכך כל העם רגמוהו באתרוגיהם.

שכן לכאורה יש להקשות, מה ראו העם אשר בירושלים לרגום את אותו צדוקי דוקא באתרוגים? וכי למה לא ירגמוהו באבנים? הרי נקל לתאר, כי אדם שנרגם באתרוגים, לא מוצא את מותו בהכרח, בעוד אלו היה נרגם באבנים, לא היה נותר ממנו מאומה!

אכן התשובה היא, היה אומר רבי יהודה צדקה, שהרי ידוע שארבעת המינים מרמזים על ארבעה סוגי אנשים שבעם ישראל: האתרוג שיש בו טעם וגם ריח - מרמז על תלמידי החכמים שיש בהן תורה וגם מעשים טובים, ההדס שיש לו ריח ואין בו טעם - מרמז על בעלי מעשים טובים שאין בהם תורה, הלולב שנלקח מעץ התמר שיש בו טעם ואין בו ריח - מרמז על בעלי תורה שאין בהם מעשים טובים, ואלו הערבה שאין בה טעם וגם לא ריח - מרמזת על רשעי ישראל שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים.

מעתה, בקשו חכמים ללמדנו, שכאשר ישנם צדוקים הנוהגים להפך מדרך התורה, הפתרון אינו לרגום אותם באבנים... זה לא יועיל, ואולי אפילו יזיק... הפתרון הנכון הוא דוקא לרגום אותם באתרוגים!! להראות להם כיצד נראים תלמידי חכמים אמתיים שיש בהם טעם וגם ריח, לעשות מהם תלמידי חכמים בעצמם, וכך - 'לרגום' אותם בטעם ובריח שלתורה!

ידיעת התורה

ספר לי ד"ר הרט, שמישהו נגש פעם לרבי חיים קניבסקי שליט"א ושאל אותו כמה פעמים כתובה בתורה המלה 'משה'?

על אתר השיב לו רבי חיים בהחלטיות: "שש מאות וארבע עשרה".!

שאל אותו יהודי: "אבל כבוד הרב, בדקתי במחשב ויצא שיש שש מאות וששעשרה פעמים."?

אמר לו רבי חיים: "המחשב טעה, יש בדיוק שש מאות וארבע עשרה פעמים."!

תמה האיש: "כיצד יתכן שהמחשב טועה? ורבי חיים הסביר: "אתה בקשת מהמחשב שימצא את המלה 'משה', וכתבת זאת בלי נקוד. בתורה כתובה המלה משה שש מאות וארבע עשרה פעם, ומלבד זאת האותיות מ.ש.ה מופיעות פעמים נוספות, אך בנקוד אחר: האחת - "ואם ימעט הבית מהיות משה", והשניה -

שבועות

"שמט כל בעל משה ידו"...

"ולכך נקראו סופרים, שהיו סופרים כל אותיות שבתורה" (מדרשתנחומא פרשתבשלח, סימן טז).

אלו קרבנו לפני הרסיני, ולא נתן לנו את התורה דינו

בהגדה של פסח אנו אומרים: אלו קרבנו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה, דיינו. איזה מין 'דיינו' הוא זה? איך היינו יכולים לחיות בליתורה, איך היינו נראים בלעדיה?

הרב מפוניבז' זצ"ל אמר בזה רעיון נפלא. ידועים דברי הגמרא (שבת פח, ב): "בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמדה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קדם שנברא העולם, אתה מבקש לתנה לבשר ודם? 'מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו, ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים- ! אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזר להן תשובה- ! אמר לפניו: רבנו של עולם, מתירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. - אמר לו: אחוז בכסא כבודי, וחזור להן תשובה".

וצריך להבין את הויכוח שהיה כאן בין מלאכי השרת למשה רבנו. וכי אי אפשר שיהיה למלאכים ספר תורה, וגם לנו. וכי העובדה שישנו ספר תורה בבית כנסת אחד, מונעת שיהיו ספרי תורה בבתי כנסיות אחרים?

והנה ה'קצות החשן' בהקדמתו דן מה כוונת הברכה "אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו", והביא את דברי המדרש (בראשית רבה ח, ה): "בשעה שבא הקדוש ברוך הוא לברוא את אדם הראשון, נעשו מלאכי השרת כתים וכתים וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יברא, ומהם אומרים יברא, חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים, ואמת אומר אל יברא שכלו שקרים, צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות, שלום אומר אל יברא דכליה קטטה, מה עשה הקדוש ברוך הוא נטל אמת והשליכו לארץ".

שואל ה'קצות החשן', אם הקדוש ברוך הוא לא רצה להתחשב בדעת האמת, היה יכול לא לשמע אותה, ואם כן - יתחשב בה, אבל איזה מין פתרון הוא זה להשליך את האמת ארצה?

ובאר, שהאמת טענה לפני הקדוש ברוך הוא: מי יודע בהמשך השנים כמה מחלוקות על גבי מחלוקות תהיינה, ואז כיצד ידעו להגיע לאמתה של תורה? והרי האדם כולו שקר! לכן השליך הקדוש ברוך הוא את האמת ארצה, ומעכשיו אם ישנה מחלוקת בין גדולי עמלי התורה, הרי שזו האמת שרוב פלוגי אומר כך ורוב אלמוני אומר אחרת. האמת איננה בשמים ואפילו לא אצל הקדוש ברוך הוא אלא אצל עמלי התורה!!

בחז"ל מספר, שפעם היתה מחלוקת בפמליה של מעלה בנוגע להלכה מסוימת בנגעים, הקדוש ברוך הוא אמר כך ופמליה של מעלה אמרו אחרת. אמרו: נשאל את רבה בר בר חנה, שאין שני לו בנגעים וטהרות, ומה שהוא יאמר - זה מה שיהיה. אמר: טהור, ויצאה נשמתו בטהרה.

וכי רבה בר בר חנה, הוא זה שיכריע בויכוח שיש בפמליא של מעלה? אלא שהקדוש ברוך הוא השליך את האמת ארצה, ומה שכאן יאמרו- זוהי האמת!

ממשיך הרב מפוניבז' ואומר: המלאכים לא התנגדו לתת העתק של התורה לעם ישראל, אלא שבקשו להשאיר לעצמם את הזכות להחליט מה אמת ומה לא, אבל משה התוכח עמם ולבסוף עם ישראל קבל

שבועות

את הכח להחליט.

על זה אומר כאן בעל ההגדה: "אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו" - ה' היה נותן את התורה, אבל רק העתק ממנה, ולא היה נתן בידנו הכח להכריע - וגם אז דינו! אבל ודאי אין הכונה שהיה משאיר אותנו בלי מצוות.

ונתן לנו את התורה

על התורה הקדושה נאמר בפסוק: "יקרה היא מפנינים" (משלי ג, טו), ואמרו חז"ל (הוריות יג, א), שיקרה היא מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים [לקדש הקדשים].

והקשה רבי שלום שבדרון זצ"ל, מדוע הוציאו חז"ל את הפסוק מדי פשוטו שהתורה יקרה יותר מפנינים?

ובאר זאת במשל. אדם רצה לקנות לאשתו יהלום ענק במתנה. "תן לי את היהלום הגדול ביותר בחנותך", בקש מהמוכר. מחיר היהלום היה מאות אלפי דולרים. שלם ויצא. והנה, רואה הקונה בחלון הראוה יהלום גדול יותר!

שב על עקביו, ובקש להחליף את היהלום שזה עתה רכש. "יהלום זה", הסביר המוכר, "עשוי זכוכית, ומחירו דולרים בודדים, והוא מונח כחלק מתפאורת חלון הראוה".

רכש הקונה גם את "יהלום" הזכוכית.

כשהגיע לביתו, אמר הקונה לאשתו: "יש לי עבורך שני יהלומים, אחד מהם יותר יקר מהשני".

האם כך נתן לתארם?!

כשכתוב: "יקרה היא מפנינים" - האם יתכן לומר שהכוונה שהתורה יקרה יותר מפנינים?! האם הם כלל בני השואה?! לכן אמרו חז"ל שיקרה יותר מכהן הנכנס לפני ולפנים! כדי להמחיש את הדברים נצייר לעצמנו את הציור הבא: משיח בא [בעזרת ה', בקרוב בימינו], ולקראת יום כפור כולנו נוסעים לירושלים, לחזות בעינינו במחזה המרהיב של עבודת הכהן הגדול. לא רק אנחנו נהיה שם. תהיה תחיית המתים וכל העם היהודי, גם אלו שחיו לפני אלפי שנים, כולם יבואו. יהיה צפוף, אבל לא נורא, עומדים צפופים ומשתחווים רווחים.

ואז רואים כולם את הכהן הגדול, מלאך ה' צבא-ות, עומד שם בקדשה ובטהרה, וברקע נראית הלשון של הזהרית כשהיא אדמה לגמרי, פחד פחדים.

אחרי כמה רגעים נפרס סדין של בוך, והכהן הגדול יורד לטבל, מתקדש קדושה על קדושתו, לובש בגדי לבן, וכעת נראה ממשכמלאך אלוקים, זקן לבן, בגדי לבן, כלו לבן!

הוא כבר אוחז בידו האחת את המחיתה עם הגחלים הלוחשות, ובידו השניה כף מלאה קטורת, עוד רגע קט והוא נכנס לקדש הקדשים. או אז, יראו כולם כיצד הלשון של הזהרית הופכת להיות לבנה. אפשר לנסר את המתח שבחלל האויר!

לפתע פתאום, לפני שהכהן הגדול נכנס פנימה, הוא קורא למישהו ואומר לו: אתה ספרת לי אתמול

שבועות

שאביך חולה, היית רוצה שאזכיר את שמו בקדש הקדשים? אם כן, אמר לי מה שמ וושם אמו!

מה כל אחד היה עונה? "ודאי, מה השאלה, כמה נפלא."! ששמו של החולה יזכר על ידי הכהן הגדול בתוך בית קדשי הקדשים? -אין לך דבר גדול מזה!!

והנה תארו לעצמכם, שעל שאלה זו של הכהן הגדול, אם הוא רוצה שיזכיר את שם אביו בקדש הקדשים, יענה אותו יהודי: "בסדר, למה לא... האמת שזה לא כל כך חשוב לי, כי עוד מעט אני הולך ללמד בבית המדרש, ושם אזכיר את שמו על דף גמרא שאלמד...".

הרי למשוגע יחשב בעינינו!!

אבל חז"ל מגלים לנו את האמת: "יקרה היא מפנינים, יותר מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים", לדף הגמרא יש יותר כח מברכת הכהן הגדול בבית קדשי הקדשים!

אשר נתן לנו תורת אמת

שמעתי פעם מרבי אליעזר שמחה וסרמן זצ"ל באור נפלא על ברכת התורה, וכה היו דבריו:

"כבדו אותי היום לעלות לתורה. נגשתי אל הבימה וראיתי שם את ספר התורה, ואז ברכתי 'אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו'. ברכתי, כי הבנתי שצריכים לומר תודה על המתנה שקבלנו מהבורא.

לאחר שסיימתי לברך קראו בתורה, ואז ברכתי שוב. הפעם 'אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו';

ואינני מבין: מדוע צריכים לומר תודה פעמים, הרי כבר אמרתי תודה לפני שתי דקות?!

אך הבאור בזה הוא: יהודי נתן לי מתנה ארוזה בקופסא העטופה בניר צבעוני. אינני יודע מה יש בתוך הקופסא, ואם בכלל זקוק אני לדבר הנמצא שם. בכל זאת אמרתי לו תודה, מפני שנתינת המתנה לי, מראה שהוא אוהב אותי ומקדיש לי תשומת לב.

באתי הביתה, הסרתי את העטיפה, פתחתי את הקופסא ואז ראיתי את המתנה הנפלאה. זהו חפץ שאני מאד זקוק לו. כל חיי השתנו בזכות מתנה זו. או-אז צלצלתי לידידי ואמרתי לותודה פעם נוספת.

לא אמרתי לו תודה מיותרת. שכן, בפעם הראשונה הודיתי לו על היחס המיוחד שהעניק לי, ובפעם השנייה הודיתי לו על המתנה עצמה.

"כך", אמר רבי אליעזר שמחה וסרמן זצ"ל, "כשנגשתי לבימה וראיתי שם את ספר התורה, הודיתי לה' שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. הודיתי לו על כך שנתן לנו את התורה, לנו ולא לכל העמים. היתה זו הודאה על הנתינה שישבה בטוי לאהבת ה' את ישראל.

"אבל לאחר שקראו בתורה ושמעתי וראיתי מה שקבלנו, אז הודיתי שוב פעם לה', שנתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו. הודיתי לו על התורה עצמה ועל החיים שהעניק לנו בנתינתה".

ודברי פי חכם - חן!

שבועות

ונתן לנו את תורתו

רבי חיים מוולוז'ין חתן את אחד מצאצאיו. אחיו, רבי זלמל'ה, הגיע לחתנה. רבי חיים שמח מאד לקראתו ואמר: עד שיגיע מועד החופה אשלח לך את המנגנים שינעימו וינגנו לפניך. באו הנגנים לחדרו והתחילו לנגן ולשמח אותו. רבי זלמל'ה יושב ועיניו בורקות משמחה. כשהגיע זמן החתונה פנה רבי זלמל'ה לאחיו ושאלו: היכן המנגנים שהבטחת לשלח אלי? התברר שפניו קרנו משמחה של עמל התורה והוא כלל לא הרגיש שהיו אצלו המנגנים.

הרבנית קניבסקי, אשת רבי חיים קניבסקי שליט"א ובתו של רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א, ספרה לי פעם בהתפעלות על התמדתו של אביה: "אבי אף פעם לא ישן אחרי השעה 2:00 בלילה! בשעה 2:00 בדיוק הוא כבר יושב ולומד ליד הגמרא, בקביעות".

"יותר מזה", היא אמרה, "כשהיינו ילדים, הוא לא הכיר אותנו כלל. לא דבר אתנו מוטוב ועד רע. רק פעם אחת בשבוע, בשבת אחרי הצהרים כאשר לא יכול היה ללמד מתוך ספר כי היה חשוך ולא השתמש בחשמל, היה יוצא לטייל, ואז היתה תורנות בין הילדים מי היה נלווה לאבא".

"ואז", היא מסבירה, "שלא תחשוב שהכונה שהוא דבר אתנו. הוא עצמו חשב כל העת בלמוד, אבל היה זה כבוד של הילד ללכת עם האבא".

שאלתי אותה: "ורבי חיים, האם הוא מכיר את הנכדים?".

והיא ענתה: "אינני יודעת אם הוא מכיר את כולם בשמות, אבל אני חושבת שהוא מכיר את כולם. ובנוסף, יודע אתה כמה הרב השקיע בילדים? עם כל ילד הוא גמר ש"ס". שאלתי: "ש"ס משניות?" והיא 'נעלבה' ואמרה: "מה פתאום, ש"ס גמרא!! עם האחד הוא סיים בגיל חמש-עשרה, ועם השני בגיל שש-עשרה ועם השלישי לבר מצוה. עם כל אחד סיים ש"ס שלם...!"

התורה!

אנחנו מתקרבים למתן תורה. הייתי מעוניין לעמוד על כמה נקודות. להציע כמה שאלות שאולי ידועות. אך לנסות להעלות רעיון אחד שיענה על הכל.

כפי שכתוב. המחלוקות בתלמוד נוצרו כתוצאה מתלמידים שלא זכרו או לא הבינו את דברי רבותיהם.

איך נתן לומר שזה ניתן מסיני? כפי שכתוב על המחלוקות. אלו ואלו דברי אלוקים חיים.

איך זה יתכן שגם בית שמאי וגם בית הלל צודקים. או שאסור או שמוותר. איך זה יתכן. ??

בגמרא בניה מובאת דעה שלעתיד לבוא מצוות בטלות. או הגמרא שמביאה שחזיר יחזור להיות כשר. איך זה יתכן. והרי זה נוגד את עיקר האמונה שזאת התורה לא תהא מוחלפת? מה המלאכים חשבו שרצו את התורה. וכי לא ידעו את טענות משה? כתוב שהאבות קיימו את כל התורה. איך שמו תפילין. הרי בתפילין כתוב. אנוכי ה'. אשר הוצאתיך מארץ מצרים. והם עדיין לא יצאו? למה יש מחלוקות על כל מה שקרה לאבות. למשל הברכות כתוב בזוהר שניתנו בפסח ובאותו זוהר כתוב שזה היה ביום כיפור. כפי

שבועות

שאמרנו כולם צודקים! אז מתי זה היה? הגמרא שואלת מי כתב את שמונת הפסוקים האחרונים בתורה. ומביאה שתי דעות או משה בדמעה או יהושע. לא מובן התירוץ הראשון. אם משה כתב בדמעה אז זה לא שקר? ידועה תורת התעודות בדבר שינויי הטקסטים בתורה. יהוק ואלוקים וכו'. איך מתרצים את שינויי הלשון והסדר לפי הטקסטים השונים. למשל כל מעשה הבריאה נכתב בשם אלוקים. אח"כ בפרק ב זה עובר ליהוק. והסדר שם שונה. איך זה יתכן? מה זה תורה. מה קיבלו בהר סיני? אם קיבלו את כל התורה. אז היו צריכים לראות שכתוב שם שהם יחטאו בעגל וכו'. וזה לא יעלה על הדעת.

בשביל לענות על כל השאלות. אפתח במשל קטן.

מרגל נשלח לאיראן ע"י מפעילי אורן, המרגל רואה שיש תכנון לשלוח טיל על מדינתו ביום רביעי. כרגע הוא צריך להעביר את המסר בצורה מוצפנת. הוא נזכר בקוד המוסכם. וכותב למפקדו שביום רביעי ירד גשם שכמוהו לא היה. סערה של ממש. אשת המפקד מקבלת בארץ את המכתב. קוראת שביום רביעי ירד גשם חזק. וחושבת לזרוק את המכתב. מי כתב את השטויות הללו. השמש כמעט יצאה מנרתיקה אנו בחום יולי אוגוסט. מי מעיז לדבר על גשם. בעלה מגיע באותו רגע, רואה את המכתב חוורות פניו והוא מתחיל בסדרת טלפונים בהולה. מי צודק? ברור שהמפקד.

הסיפור הוא מטאפורה למציאות שמסתתרת שם. מי שישאר בסיפור בלבד יהיה כאשת המפקד ויחשוב שהכל שטויות. ואז לא יעשה כלום בשביל למנוע את נפילת הטיל. התורה במהותה היא אור אינסוף. שורש רוחני. אין בשורש הזה מצוות ועבירות. למשל. חזיר זה סוג של הגבלה. בשורש התורה אין הגבלה לחזיר. רק כשחטאו ישראל בחטא העגל. ירדו בדרגה. ושוב לא יכלו להשיג ולהתחבר לאור האלוהי. לכן אמר הקב"ה למשה. ועתה פסל לך. תגשים את האור שבתורה לטקסט גשמי שיוכלו דרכו להתחבר לאור האמיתי. ע"י שאנו מקיימים מצוות אנחנו מתחברים לאור. ועולים במילים אחרות לקומה השנייה. ברגע שנהיה בקומה השניה לא נצטרך את המדרגות, המצוות.

אנשים רבים חושבים שהמצוות באו רק לשמור על הבריאות. למשל אסור לאכול בשר וחלב כי זה מזיק לבריאות. תפילין טובות ללחץ הדם. וכו'. זה פשוט לא נכון. עובדה ששומרי תורה ומצוות לא חיים יותר מהאחרים. למצוות יש מטרה הרבה יותר עליונה. זה קוד למשהו הרבה יותר חשוב. אלו הם המדריגות לעלות למעלה. אם לא נעשה זאת. פשוט לא נגיע. נישאר כמו אשת המפקד. לפני החטא למשל האבות הקדושים היו בדרגה של להגיע לאור ללא האמצעים הגשמיים. החסידים מביאים. שלכל מצווה יש אור מסויים שרק ע"י קיום המצווה או החג מגיעים לאור הזה. וכדוגמא. לאור של סוכות אפשר להגיע גם ע"י מקווה. שבשניהם נכנסים עם כל הגוף למצווה. וכהוכחה לכך, כתוב שיעקב אבינו הניח תפילין. ולכאורה קשה איזה סוג של תפילין הניח, אם היה כתוב בהם יציאת מצרים - זה לא יתכן, הרי השיעבוד עדיין לא התחיל... אלא ודאי שיעקב הצליח להגיע לאפקט דומה של תפילין, ללא התפילין.

דוגמא נוספת היא המחלוקת באירועים של האבות. למשל, הברכות שיצחק נתן ליעקב: מצד אחד כתוב שהיה זה פסח, ולכן יצחק ביקש שני גדיים. ואילו בזוהר מובא שזה היה ביום כיפור, ובשני גדיים היה רמז לשני השעירים. כמו כן כתוב שאברהם נימול ביום הכיפורים, ואילו שלושה ימים אחר כך כתוב שהמלאכים באו לבקר אותו, והכין להם מצות, כי זה היה פסח. איך פתאום קפצנו מיום הכיפורים לפסח תוך שלושה ימים? אך ניתן להסביר זאת באותה צורה: האבות לא חגגו את החגים לפי הלוח שלנו, אלא לפי ההארות שהיו להם באותו זמן. כלומר, בזמן הברכות

שבועות

יצחק היה בהארה של פסח - נתינת ברכות. אך יעקב היה צריך לרמות ולהכנס כעשן, וזה מה שאנחנו עושים ביום כיפור עם השטן, לכן חגג כביכול יום כיפור. כלומר באותו זמן יצחק חוגג תפסח, ואילו יעקב חוגג את יום כיפור. כל אחד הגיע לדרגה אחרת, והיה במצב אחר. [על פי זה ניתן יהיה להסביר את המחלוקת על העקידה, הברית של אברהם ועוד.] כלומר, האבות הקדושים השיגו דרגות גבוהות ללא צורך במעשים פיזיים! ולפי זה אף נבין את מה שכתוב, שלעתיד לבוא יתבטלו המועדים, וזה משום שנגיע לשלב רוחני שנמצא מעל החגים, שלב שלא מצריך מעשים פיזיים בשביל להתקדם. רק צריך לדעת בדיעה ברורה שכיום אנחנו חייבים את המעשים הפיזיים בשביל להתקדם, ולא כמו אנשים מסויימים, שמרגישים כאברהם אבינו שלא נצרך למעשים פיזיים. צריך רק לדעת בצורה ברורה. שהיום אנחנו חייבים לקיים הכל בצורה פיזית. לא כמו טעות הנוצרים שטענו שאחרי מיתת אותו האיש. הגענו להארה ולא צריך לקיים. שהרי הוא עצמו טען שהוא לא בא לחסר אפילו תג מתורת משה. בסוכות שעבר אחרי השיעור. נישאר איתי מקובל עם זקן פאות ושאר הסימנים והחל לדבר איתי מעניינים טמירים ונעלמים. פתאום הסלולאר שלו צילצל ובעיצומו של חג הוא ענה ואמר לאדם שהיה מעבר לקו אני מסיים פה ומגיע לאסוף אותך. בהתחלה הייתי בהלם. אבל אחרי זה הבנתי שמרוב שהוא "התעלה" הוא הרגיש אברהם אבינו שלא צריך לעשות מעשים פיזיים. זה היה הסיפור עם שבתי צבי וכל הטועים והתועים.

מהלכות החג ויו"ט

בס"ד, תשע"ה
מהלכות חג השבועות

מנהגי חודש סיון

אין אומרים "תחנון" מתחילת חודש סיון עד י"ב בחודש (כולל), וכן אין אומרים "יהי רצון" שאחר קריאת התורה.

אין מתענים בימים אלו, ואף מי שיש לו יאהרציט - לא יתענה.

אין אומרים בשבת שלפני שבועות במנחה "צדקתך צדק".

במוצאי שבת אין אומרים "ויהי נועם" "ואתה קדוש", אבל אומרים "ויתן לך".

ירק בשבועות

נוהגים לעטר את בתי הכנסת ובתי המגורים בעשבים ובענפי עץ, שושנים, פרחים ובשמים.

טעם המנהג, היות וסביבות הר סיני שעליו ניתנה תורה היו עשבים. טעם נוסף למנהג זה, זכר לכך שבחג השבועות נדון העולם על פירות האילן, כמובא במשנה במסכת ראש השנה, ולהזכיר שיתפללו על כך.

אסור לכרות עצי פרי הנותנים פירות על מנת לקשט בהם, משום שעובר בכך על האיסור של "לא תשחית את עצה" (דברים כ, יט).

אבל בתוך י"ב חודש על אביו ואמו, מותר לו לקנות פרחים לעצמו ולביתו, אבל לשלוח פרחים וכדו' לחבירו אסור.

הכנות לחג

שבועות

היות ובליל שבועות נוהגים להיות נעורים כל הלילה, יש לזכור לכוון את שעוני השבת לזמנים המתאימים.

יש להשאיר מערב שבת אש דלוקה לצורך יום טוב, היות ואסור להוליד אש ביום טוב.

חג שבועות שחל במוצאי שבת כהשנה, כשהולך לישון בשבת בצהריים, יש אומרים שלא יאמר שהולך לישון כדי שיהיה לו כוח להיות ער בלילה, משום שזה הכנה משבת לחול.

את הסעודה השלישית בשבת אוכלים מוקדם מהרגיל או שיוצאים ידי חובה בפירות.

לפני שעושים מלאכה במוצאי שבת - ליל יום טוב - צריך לומר המבדיל בין קודש לקודש, או להתפלל תפילת ערבית ולומר "ותודיענו".

יש ללבוש בגדים הנאים לכבוד יום טוב יותר משל שבת.

השנה, שחל יום טוב במוצאי שבת, לא ילבש בגדי יום טוב בשבת סמוך לחשיכה משום שנראה כמכין משבת ליום טוב, אלא ילבשם מבעוד יום ויכוין בהם גם לכבוד שבת, או ילבשם עד שיהיה ודאי לילה.

אחד מעיקרי ההכנה לקראת חג השבועות - לקיים המצוה של "ואהבת לרעך כמוך".

טוב לאשה ליטול ידיה קודם הדלקת הנרות, משום כבוד הברכה.

בהדלקת הנרות נהגו בני עדות אשכנז להוסיף ברכת "שהחיינו". איש המדליק בעצמו וכן אשה המקדשת לעצמה, אינם מברכים "שהחיינו" בהדלקת הנר, אלא בעת הקידוש.

אם לבשה בגד חדש, תכוין בשעת ברכת "שהחיינו" גם על הבגד.

אם ברכה בהדלקת נרות "להדליק נר של שבועות" במקום "להדליק נר של יו"ט", יצאה ידי חובה.

התפילות וליל שימורים

מאחרים להתפלל תפילת ערבית של יום טוב בכדי לקיים "תמימות" של ימי הספירה.

בתפילת שמונה עשרה אומרים הבדלה בתפילה - "ותודיענו", ואם שכח - אין מחזירים אותו.

שכח לומר בתפילה "ותודיענו", וגם שכח להבדיל בשעת הקידוש והתחיל לשתות או לאכול - חייב לחזור ולהתפלל שמונה עשרה. ואם נזכר רק למחר, יתפלל פעמיים תפילת שחרית, ותפילה שניה משום תשלומין ויזכיר "ותודיענו" בתפילה שניה.

סדר הקדוש: (יקנה"ז), יין, קדוש, נר, הבדלה, זמן.

ברכת "מאורי האש" בקידוש שבמוצאי שבת, מותר לברך על הנרות שהדליקו לכבוד יום טוב.

סיום ההבדלה הוא: המבדיל בין קודש לקודש, ואם סיים המבדיל בין קודש לחול - לא יצא.

שבועות

שכח להבדיל על הכוס לפני הסעודה, ונזכר תוך כדי הסעודה, ימזוג כוס, יברך על הנר וברכת ההבדלה, ואם אינו רגיל לשתות יין תוך כדי הסעודה, יברך לפני כן ברכת היין.

יש לקצר בסעודת הלילה, כדי לילך לבית המדרש לאמירת "תיקון" וללימוד תורה.

נוהגים להיות ערים בליל חג השבועות ולעסוק בתורה, כדי לתקן את הפגם של דור מקבלי התורה, שהיו רבים שהלכו לישון בלילה ההוא והקב"ה היה צריך להעירם לקבלת התורה, כמובא במדרש. יש הסוברים שהטעם הוא להיפך, שבני ישראל היו ערים כל הלילה לפני מתן תורה, וזכר לזה אנו ערים בכל שנה.

יש שלומדים "תיקון ליל שבועות", שבו משולבים כל חלקי התורה, ויש הלומדים סדר הלימוד הרגיל שלהם, ויש נוהגים לומר כל ספר תהלים, משום ששבועות הוא יום פטירת דוד המלך ע"ה שכתב ספר תהלים.

כתב האר"י ז"ל: "כל מי שבלילה הזה לא ישן כלל ועיקר, והיה עוסק בתורה - מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק". ומובא בספרים הקדושים, שאותם הנעורים בלילה צריכים להשתדל ללמוד מה שיותר ולא לבטל בשיחת חולין כדי שיזכו לכל הברכות והמעלות.

בספר "כף החיים" מובא שיש להיזהר שלא לדבר שיחת חולין בזה הלילה, ובפרט שמצוי אסיפת חברים, שדרכו של היצר להכשילם בלשון הרע וצחוק וקלות ראש, וחבל לפספס לילה נשגב זה בדברי הבאי.

מי שאינו יכול להיות ער כל הלילה כי אח"כ נרדם באמצע התפילה ואינו מתפלל כראוי, יצא שכרו בהפסדו ומוטב שילמד כמה שבכוחו וילך לישון.

הנוהג לשתות כוסות משקה במשך הלילה, מהראוי שיכוון בתחילת השתיה לפטור בברכה כל זמן שלא הסיח דעתו ואינו עובר שיעור עיכול, או לכוון לשתות רק כוס אחת ולברך עליה בכל פעם תחילה וסוף.

הניעור כל הלילה צריך ליטול ידיו כשיעלה עמוד השחר, אבל לא יברך "על נטילת ידיים" רק אחר שעשה צרכיו, או ישמע הברכה מאחר.

הנעור בלילה, נחלקו הפוסקים איך עליו לנהוג בברכות השחר. דעת הפוסקים שאין מברך ברכות התורה ו"אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה", אלא ישמע מאדם שישן לכל הפחות חצי שעה בלילה ומכוון להוציאו ידי חובה.

מי שאין לו מי שיוציאו בברכות, לעניין "ברכת התורה" שיכוון ב"אהבה רבה" שבתפילה לצאת ידי חובת ברכת התורה, וילמד מעט לאחר התפילה. ולעניין ברכת "אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה", לדעת פוסקים רבים יברך בעצמו באם אין לו ממי לשמוע. לעניין "על נטילת ידיים", כתבו הפוסקים שאם היה נעור כל הלילה, יטול ידיו כשיעלה עמוד השחר בלי ברכת "על נטילת ידיים", אלא אם כן עשה צרכיו.

לעניין שאר ברכות השחר, מברך אותם אף שלא ישן כלל כל הלילה.

אם ישן בלילה בערך חצי שעה, יברך בעצמו ברכת "אלוקי נשמה" וברכת "המעביר שינה".

מנהג חלק מהספרדים לברך כל ברכות השחר בבוקר אף שלא ישן כל הלילה, חוץ מברכת 'על נטילת

שבועות

ידיים ו'אשר יצר', שאין לברכם אלא אם כן שנצרך לנקביו, ומנהג רוב הספרדים שאין לברך 'אשר יצר', אלא אם כן נצרך לנקביו, אבל 'על נטילת ידיים', אין מברכים אף שנצרך לנקביו.

השומע ברכת התורה או ברכת השחר מאחר, יזהר שלא לענות "ברוך הוא וברוך שמו", דהוי חשש הפסק, ובדיעבד אם ענה, אין קפידא.

מחלוקת הראשונים אם צריך לברך ברכת הציצית בבוקר, כשלא הוריד מעליו את הטלית קטן בלילה. ולמעשה, מי שנוהג להתפלל שחרית בטלית גדול, פוטר את הטלית קטן בברכה שמברך על הטלית גדול.

לגבי בחורים הנוהגים שלא להתפלל עם טלית גדול, מהראוי שהמברך ברכות השחר בקול רם, יברך גם ברכת הטלית בקול רם ויפטור את השומעים.

מי שמתנמנם בתפילת שמונה עשרה ואינו יודע בודאי באיזה ברכה עומד, אם הוא בג' ראשונות - חוזר לראש, ובג' אחרונות - חוזר ל'רצה', ובברכה רביעית - מתחיל מברכה רביעית.

בפתיחת ארון הקודש להוצאת שני ספרי תורה, אומרים י"ג מידות ותפילת רבש"ע, ואני תפילתי ג' פעמים וברוך שמיה. בספר הראשון קורין חמשה קרואים בספר שמות פרשת יתרו פרק יט פסוק א מ"בחו"דש השלישי", עד סוף הפרשה, ובספר השני קורין למפטיר בספר במדבר פרשת פנחס בפרק כח פס' כו: "וביום הבכורים". אחרי קריאת ההפטרה במעשה מרכבה שבספר יחזקאל. אם יש רק ספר תורה אחד, יש לגלול אותו למפטיר לאחר אמירת 'חצי קדיש'.

"אקדמות"

נתקבל המנהג אצל האשכנזים לומר "אקדמות" לאחר שהכהן עולה אל הבימה, ולאחר אמירת ה"אקדמות" מברך הכהן וקורין בתורה.

המנהג שמתחיל האומר את ה"אקדמות" שני חרוזים מהפיוט, ואחר כך אומר הקהל שני חרוזים בקול, וכך עד הסוף.

הצריך לצאת בעת קריאת "אקדמות", כיון שספר התורה מגולל ומכוסה, מותר לצאת במקום הצורך.

אם קראו ישראל במקום כהן ובאמצע אמירת "אקדמות" הגיע כהן, יעלה הכהן והישראל ימתין שם עד שיעלה שלישי.

ממנהגי "יזכור"

נוהגים לומר "יזכור" אחר קריאת התורה, כדי שגם זכות התורה תגן על הנפטרים. ומכל מקום אין קריאת התורה מעכבת, ואף מי שמתפלל בביתו ביחידות יכול לומר "יזכור".

המנהג שאלו שהוריהם בחיים יוצאים מחוץ לבית הכנסת בזמן הזכרת נשמות, והטעם משום עין הרע, ועוד, שאין זה הגון שחלק מהציבור אומרים וחלק שותקים. ועוד, שמא יטעו ויאמרו "יזכור" עמהם.

המנהג הנפוץ שלא לומר "יזכור" על הקרובים בשנה הראשונה לפטירתם, היות שהצער גדול ויש חשש

שבועות

שהאדם יבכה בהזכירו קרובו או יצטער, ואסור לבכות או להצטער ביו"ט. ומכל מקום אין צריך האבל לצאת מבית הכנסת.

יש נוהגים להדליק "נר נשמה" עבור הנפטרים בערב החג שאומרים בו "יזכור", אולם אין לזה מקור בפוסקים והמנהג להדליק השתרבב מיום הכפורים שמדליקים נר עבור הנפטרים שגם להם יש כפרה, אבל ברגלים שאין בהם כפרה, אין עניין להדליק נר. מי שרוצה בכל זאת להדליק נר, ידליק לפני החג ולא בחג עצמו.

בתפילת "יזכור" מהראוי לומר שייתן צדקה "בלי נדר", וישתדל מיד אחר החג לשלם נדרו לצדקה כדי שלא ישכח ויעבור על איסור "בל יחל דברו". יש המדקדקים לתת את הצדקה מראש ובזמן אמירת "יזכור" אומרים: בעבור "שנתתי" צדקה בעד הזכרת נשמתם.

מגילת רות

נוהגים לקרוא מגילת רות לפני קריאת התורה. בחו"ל נוהגים לקרוא 'רות' ביום השני. אחד מהטעמים לקריאה זו היות ודוד המלך היה נכדה של רות והוא נולד ונפטר בשבועות (ומשום כך נוהגים לומר כל ספר תהלים שחיבר דוד המלך, בשבועות).

כשקוראים מתוך מגילה הכתובה על קלף, מברכים לפני הקריאה.

מאכלי חלב ודבש

נוהגים לאכול מאכלי חלב בסעודת שחרית וכן דבש או עוגות האפויות בדבש.

בטעם המנהג כתב הרמ"א שהוא כמו השני תבשילין שלוקחים בליל פסח, זכר לפסח וזכר לחגיגה, לכן עושים זכר לשתי הלחם שהיו מביאים בשבועות אחד למאכלי חלב ואחד לבשר. טעם נוסף, משום שכשחזרו ישראל מהר סיני לבתיהם, אכלו רק מאכלי חלב, היות שכשחזרו לביתם מצאו רק מאכלי חלב כיון שלשחיטת בשר היה צורך בהכנה כבדיקת הסכין, ניקור הבשר וכד', על כן אכלו מאכלי חלב ואנו עושים לזה זכר. עוד כתבו בטעם המנהג, משום שהתורה נמשלה לדבש ולחלב, ככתוב "דבש וחלב תחת לשונך". טעם נוסף, היות וביום זה משו את משה רבנו מהמים ולא רצה לינוק חלב מהנכרית, עד שהביאו את אמו ותניקוהו מחלבה, ועל כן עושים לזכר ואוכלים חלב לכבוד משה רבנו.

המנהג בהרבה מקומות לאכול את מאכלי החלב תיכף אחר התפילה בשעת הקידושא רבה, ואין עושים סעודה גמורה עם פת.

היות ונהוג להכין מאכלי גבינה עם שכבה של בצק תחת הגבינה, ולפעמים הוי ספק בברכה ראשונה ובברכת "על המחיה", מהראוי לכתחילה לאכול כמות של עוגה או ביסקויטים בשיעור כזית כדי שיוכל לברך "בורא מיני מזונות" ו"על המחיה".

לאחר אכילת מאכלי חלב לא יאכל בשר אלא אם כן יקנח פיו משיירי הגבינה ע"י לעיסת פת, וגם ידיחנו בשתיית משקה, ירחץ ידי, ויחליף את המפה שעל השולחן, ורבים נוהגים להמתין חצי שעה ולאחר מכן לאכול מאכלי בשר.

שבועות

האוכל מאכלים ביום טוב אחר הקידוש לפני הסעודה, וממתין לכל הפחות חצי שעה בין מאכלי חלב לבשר, צריך לברך ברכה אחרונה.

הלכות יום טוב

מותר לשחוט ולבשל ולאפות לצורך יום טוב, אבל אסור לעשות כן ביום טוב לצורך מחר בין אם הוא חול, בין אם הוא יום טוב.

יש שכתבו שמותר להוציא ביום טוב ראשון אוכל קפוא מהמקפיא על מנת שיהא ראוי לאכילה או לבשל בלילה, כדי שלא יצטרך להמתין זמן רב בלילה, ובלבד שיעשה כן מבעוד היום גדול.

אסרו חכמים מלאכות ביום טוב שיש בהם עבודה רבה כקצירה ובצירה, שעל ידי כך יטרד כל היום בעבודתו וימנע משמחת יום טוב.

אסור להוליד אש ביום טוב, הואיל ואפשר להשאיר אש דולקת מערב יום טוב, ולכן אסור להדליק ע"י גפרורים או מצית.

אסור להדליק חשמל ביום טוב משום שנחשב כהולדת אש על ידי זרם החשמל שנהפך לאש, וכן יש בכך איסור בונה.

רבים נוהגים להשאיר נר שדולק מערב יום טוב, כדי שיוכלו בחג להעביר ממנו אש.

מותר להגדיל את הלהבה של הגז, אך אסור להגדילו חומו של מכשיר חשמל.

מי שאין לו אש ואין לו אפשרות להעביר ממקום אחר, יכול לומר לנכרי שידליק אש חדשה בשבילו לצורך סעודת יום טוב.

אסור לכבות אש ביום טוב, לכן ידליק מתחילה להבה קטנה כדי שלא ישרף האוכל, ואם רואה שיקדיח תבשילו, יניח מכסה תחת הסיר כדי למעט את החום.

אסור לכבות האש ע"י ניתוק הגז ואפילו ע"י סגירת המפסק הראשי אסור, כיון שמיד כשסוגרים אחת, נחלשת האש בכיריים, והרי זה ככבוי.

יש מתירים לגרום לכיבוי הלהבה ע"י גלישת מים רותחים, ויזהר ליהנות מהמים שמניח על האש.

מאחר שבישול הותר ביום טוב, לכן מותר לשפוך ביום טוב מים חמים מכלי ראשון על גבי תה או קפה. ואף לשפוך מים חמים על גבי מסננת שיש בה עלי תה והמים נשפכים למטה, מותר.

אסור להוציא זבוב מהכוס אלא אם כן מוציא עמו קצת משקה.

אסור לסחוט תפוזים או שאר פירות, אפילו בדעתו לשתות לאלתר. וכן אסור לסחוט לימון לתוך התה.

מותר לשפוך מים חמים מכלי ראשון על אבקת דייסה, וכן מותר לערבב האבקה עם החלב כמו שרגילים בחול.

שבועות

מותר להוסיף ולערבב שמן או מיונז לסלט כמו שעושים בחול.

מותר לחתוך ירקות או פירות דק דק ע"י סכין כבחול.

מותר לשפוך את הרוטב מקופסת שימורים כדי לאכול את האוכל הנשאר בפנים.

מותר לעשות קצף ביצים.

מותר לשפוך את מי הבישול מהסיר ולהשאיר את המאכל, כגון: אטריות, תפוחי אדמה. וכן מותר להניח את התבשיל במסננת המיוחדת לכך.

כשרוחצים כלים ביום טוב, אסור להשתמש בספוג משום איסור מלאכת סחיטה, שאסורה ביום טוב.

מותר להכניס פתילה בפתיל צף, ובאלו שעדיין צריכים לחתוך בהם מקום החור, אסור.

בלון גז שנתרוקן ביום טוב, מותר לסוגרו ולפתוח בלון שני. ואם שניהם נתרוקנו, יש להמנע מלהחליף ולהבריג בלון חדש.

צינור של גומי שמחבר הכיריים לחיבור הגז שקבוע במטבח, אם נתנתק ביום טוב, אסור לתוקעו לתוך הצינור.

אסור להפריד שני גביעי "לבן" הדבוקים ביחד.

יש להקל לעשות קוביות קרח ביום טוב.

מותר להוציא עצמות מדגים ביום טוב.

יש המתירים להשתמש בדוד שמש ביום טוב לצורך רחיצת כלים או רחיצת פניו ידיו ורגליו, אך לא רחיצת כל גופו.

מותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש.

מותר להוציא השעווה שנשארה בתוך הפמוט, כדי להניח שם נר, וכן להוציא את הברזל של הנירונים מהזכוכית, ועדיף להוציאם כלאחר יד, כגון, בידית של כפית.

מותר להוציא פח אשפה, אם מפריעו, היות וגורם לו לצער ביום טוב.

רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא (פסחים סח:)

ומסביר רש"י: שרב יוסף ביום טוב של שבועות אמר לאנשי ביתו, הכינו לי "עגלא תילתא" עגל שלישי לבטן, שנולד השלישי, דמובחר הוא ביותר.

שבועות

והסביר את עצמו ואמר: "אי לאו האי יומא" אם לא אותו יום של מתן תורה שבשל כך זכיתי ללמוד תורה. "דקא גרים" שנתרוממתי, "כמה יוסף איכא בשוקא" הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף, ואז מה היה ההבדל ביני לבינם...

הרה"ק בעל הקדושת ציון מבאבוב זי"ע נתן כאן הסבר שונה ומיוחד, וזאת באמצעות הקושיא שכולם שואלים: שלכאורה צריכים להבין איך רבי יוסף התפאר בתורתו ואמר דבר הנראה כגאווה?

אלא ההסבר יובן ע"פ דברי המפרשים ששואלים: איך יתכן שאדם יקיים כל התרי"ג מצוות, הרי יש מצוות הנוהגות רק בחלק מסוים מעם ישראל, כגון מצות פדיון הבן, שנוהגת רק אצל ישראלים ולא אצל כהנים ולויים. ויש מצוות הנוהגות רק בתנאים מסוימים, כגון מצות יבום וחליצה, שנוהגת רק כאשר "ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם ובן אין לו" (דברים כה. ה). וכיוצא בזה.

ותירצו על זאת: די ששלשה דרכים אשר בהם יכול להחשב לאדם כאילו קיים כל התרי"ג מצוות.

א. על ידי גלגול, שנשמתו חוזרת לעולם בגוף אחר, פעם אצל החלק של העם שנוהג בו המצוות החסרות לנשמתו, ופעם אצל מי שיהיה לו בו התנאים הצריכים לקיום המצוות החסרות לנשמתו. וכדומה.

ב. כאשר יתנהג באהבה ובאחוה עם בני אדם, כי על ידי האחדות נחשבין כל ישראל כנפש אחת, וממילא, כשזה מקיים מצוה זו וזה מקיים מצוה זו, הרי כאילו כל אחד מקיים כל המצוות. ג. על ידי לימוד התורה של כל מצוה ומצוה. כמו שאמרו חז"ל: כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכו' (מנחות קי ע"א).

והנה, בעת מתן תורה היו כל ישראל באחדות ואהבה, כדאיתא "ויחן שם ישראל נגד ההר" כאיש אחד בלב אחד (רש"י, שמות יט. ב) כי האחדות היתה ההכנה לקבלת התורה. וא"כ, זאת הכוונה בדברי רב יוסף "אי לאו האי יומא" שקבלנו את התורה והיינו באחדות ולמדתי תורה של כל מצוה ומצוה, "דקא גרים" לי כאילו קיימתי כל התרי"ג מצוות כבר בפעם הזאת שנבראתי, אזי, "כמה יוסף איכא בשוקא" מי יודע כמה פעמים היתה נשמתי צריכה לחזור ולהתגלגל לעולם בגופם של אחרים...

בשש שעות ביום קבלו ישראל את הדברות, ובתשע שעות ביום חזרו ישראל לאהליהם (פרקי דרבי אליעזר פרק מ"ו)

בפרקי דרבי אליעזר פרק מ"ו כתוב שבשש שעות ביום קבלו ישראל את הדברות, ובתשע שעות ביום חזרו ישראל לאהליהם. לפי זה יוצא, שזמן מתן תורה היה שלש שעות.

אומר הרב שטיינמן, שבהושענות אנו מבקשים "הושע נא שלש שעות הושע נא", ויתכן שהכוונה כי בזכות שלש שעות שהיה מעמד הר סיני, בזכות זה יושיע אותנו ה'. אלא, שיש לדון, מה לקח שם & כל כך הרבה זמן הרי יש רק עשר דברות, ואם זה שלש שעות יוצא שכל דברה היתה שמונה עשרה דקות, וזה זמן & ארוך & מאד.

ויש לומר:

א. ברמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ד' כתוב שהמתורגמן לא יגביה את קולו יותר מהרב והרב לא יגביה את קולו יותר מהמתורגמן.

וכתב על זה ה"כסף משנה": ומה שכתב ולא יגביה המתרגם קולו בעת ששואל את הרב, דמשמע דבעת שהוא מדבר לעם הרשות בידו להגביהו, למד כן מדאמרין קודם הך ברייתא מנין שאין המתרגם רשאי

שבועות

להגביה קולו יותר מן הקורא, שנאמר "משה ידבר והאלוקים יעננו בקול" בקולו של משה, ומשמע לרבנו דמדקאמר יעננו משמע שהיה שואל לה' יתברך וה' יתברך היה משיבו.

הוא אומר, בהר סיני נאמרו דברים, אך משה רבינו שאל שאלות וקבל תשובות ולכן זה לקח הרבה זמן.

תירוץ נוסף: **באור החיים** הקדוש פרק יט פסוק יט: אולי שהיה משה מדבר לפני ה' דברי שיר ושבח כמקבל פני מלך הגדול ברוך הוא.

והאלוקים יעננו בקול, פירוש, בקול האמור בסמוך שהוא קול השופר כמי שמתרצה בדבריו. א"כ, משה רבנו אמר חרוזים, שירים ותשבחות לה' וה' ענה לו בקול שופר וזה כמובן לוקח זמן.

תירוץ שלישי: באחת הפעמים שאלתי את הגר"ח קנייבסקי שליט"א, לפי ההסבר שבשבועות אוכלים מאכלי חלב מפני שאבותינו, כשחזרו מהר סיני, לא היה להם כלים כשרים ואכלו רק חלבי.

לכאורה, איפה במעמד הר סיני נאמר משהו על מאכלות אסורות?

וענה הגר"ח, שכל התורה כולה רמוזה בעשרת הדברות. וא"כ, פשוט, שזה לקח שלש שעות מפני שהיה צריך להבין בכל דברה ודברה את כל הרמזים שניתנים ביחד איתה.

תירוץ רביעי: בפרשת משפטים כותב רש"י שהפרשה לא נאמרה לפי הסדר, ובאמת מה שנאמר בסוף פרשת משפטים שמשה עשה קרבן ובנה מזבחות, זה היה לפני מתן תורה.

אבל הרמב"ם חולק: פרשה זו קודם עשרת הדברות בארבעה בסיון נאמרה לו, לשון רש"י. ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם, לאחר מתן תורה נאמר לו כן. גם אלו דבריו ז"ל. ואין הפרשיות באות כסדר ולא כמשמען כלל.

ועוד כתיב (להל בפסוק ג) ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים, שהם המשפטים האלה הכתובים למעלה, שאמר בהם (לעיל כא א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, כי איננו נכון שיהיה על המשפטים שנצטוו בני נח ושנאמרו להם במרה שכבר שמעו וידעו אות. ולא יאמר "ויספר" אלא בחדשות אשר יגיד: וכבר היטיב לראות ר"א שפירש הענין כסדרו, ואמר כי עד הנה (מלעיל כ כב עד כג לג) ספר הברית.

והנה הפרשיות כולם באות כהוגן, כי אחר מתן תורה מיד בו ביום אמר השם אל משה כה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם (לעיל כ כד), והתחיל לחזור ולהזהיר על ע"ז לא תעשון אתי (ש כ כג), וצוה אותו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, וכל המצות הבאות אחרי כן, והשלים באזהרת הע"ז שימצאו בארץ ובעובדיה (לעיל כג לב לג) ואמר לו אחרי צוותך זה להם, עלה אל ה' אתה ואהרן. והזכירה הפרשה כי משה עשה כמצות ה', ובא אל המחנה ויספר לעם את כל דברי ה' (פסוק ג) כאשר צוה אותו כה תאמר אל בני ישראל וגו' (לעיל כ יח), ואת כל המשפטים כאשר צוה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (לעיל כא א), וקבלו הכל בשמחה ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה.

והטעם, כל הדברים האלה אשר דבר לך השם נעשה, כי מאמינים אנחנו בדברך, כמו שספר במשנה תורה (דברי ה כד) ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ה' אלינו ושמענו ועשינו. ואז כתבם משה (פסוק ד):

שבועות

ולפי זה כל פרשת משפטי מן נאמרה באות שלש שעות, וא "כ , מובן למה היה צריך שלש שעות.

יעש ה' עמכם כאשר עשיתם עם המתים ועמדי (רות א,ח)

מידת הוותרנות - שורש ההצלחה

רות המואביה יכולה ללמדנו יסוד גדול בעבודת ה', באמונה ובביטחון. רות בת מלכים הייתה ועזבה את מולדתה ובית אביה. בביתה הייתה חיה בעשירות ובכל טוב, ואת כל זה עוזבת והולכת לגור עם אישה זקנה ועניה אשר כל פרנסתה הוא מליקוט שיבולים הנשארות בשדה.

הגר"י לוינשטיין זצ"ל אומר כי ניסיון זה ועמידתה של רות בו מוכיח על מידת אמונתה וביטחונה העצום בה', וכל חסדיה באו בזכות האמונה והביטחון שהיו נטועים בה.

חז"ל לימדונו, שמידת החסד היא העיקר, בה נבחן האדם והיא המראה אשר בה משתקפת דמותו הרוחנית של האדם.

ככל שמידה זו טבועה באדם כך יכול הוא בנקל להתעלות אף במעלות רוחניות אחרות, אך כל זאת בתנאי שהאדם יוותר על רצונותיו ושאיפותיו למען הזולת.

אין ספק, כי אנו נתקלים בתופעה של עשיית חסד המלווה בפרסום, בכבוד ובכיבודים אחרים הנלווים אליהם. חסד אמיתי הוא חסד שכל מטרתו היא אך ורק נתינה למען הזולת, לא לקבל בתמורתו מאומה. כדי להגיע למידה זו יש לעמול עליה כפי שכותב בעל "החינוך": "כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות". ככל שירבה האדם במידה זו של וותרנות במשך הזמן תשתרש מידה זו בלבו, וממנה ילמד לוותר על רצונותיו ועל שאיפותיו וכתוצאה מכך אף תתחזק בו מידת האמונה בהקב"ה.

על מידה זו של וותרנות ותוצאותיה נלמד עפ"י מעשה נפלא שסיפר הרב ישראל לוגסי שליט"א:

לא בכל יום מזדמן לאדם למצוא עבודה המתאימה לכישרונותיו ודרישותיו.

מעשה בשתי ידידות בלב ונפש, שרה ורבקה, שחיפשו עבודה משרדית. הצעת עבודה שפרסם מפעל מסוים קסמה להן מאוד וכל אחת בלי ידיעת חברתה הגישה מועמדות לעבודה במפעל. שרה, אישה נשואה ואם לילדים, ציפתה בקוצר רוח לרגע שבו תיגש לראיון ואולי סוף סוף תזכה לקבל עבודה ובכך בעלה האברך יוכל להמשיך בלימוד תורה בכולל. חברתה רבקה חשבה אף היא להתקבל לעבודה ובכך לאגור סכום כסף עד אשר תמצא את בן - זוגה.

באחד הימים נפגשו שתי הידידות ותוך כדי שיחה על הא ועל דא התברר להן שהיום שתיהן הולכות לראיון באותו המפעל בשעות שונות, רבקה הוזמנה לשעה עשר בבוקר וחברתה שרה הוזמנה לשעה אחת בצהריים. בעל המפעל ואשתו ראינו את המועמדים. הראיון עם רבקה היה תכליתי וקצר. מנהלי המפעל התרשמו מאוד מכישרונותיה, ממקצועיותה ואף הודיעו לה שהיא יכולה להתחיל בעבודה באופן מיידי.

"כיוון שהוזמנו בחורות נוספות לראיון, מן הנימוס שאנו אכן נקיים את הראיון עימן, אך אנו החלטיים לקבלך לעבודה ואנו בטוחים שלא תימצא בחורה ראויה כמוך." - אמר בעל המפעל לרבקה.

השכר והתנאים שהוצעו לרבקה קסמו לה מאוד ועבודה מסוג זה לא מוצאים כל יום. לקראת תום הראיון

שבועות

שאלו המראיינים אם יש לה בקשות מיוחדות או שיש לה שאלות כלשהן בנוגע לעבודתה. "כן, יש לי בקשה אחת." אמרה רבקה.

"בבקשה, אני מוכן להאזין..." - הפטיר בעל המפעל.

"אנא היעתר לבקשתי. בעוד כ-3 שעות חברתי הטובה, שמה שרה היא נשואה ואם לילדים, גם היא הוזמנה אליכם לראיון. בעלה אברך ומשכורתו הדלה מהכולל אינה יכולה להספיק להם. אני עדיין רווקה וחיה עם הוריי. אין לי דאגות פרנסה. על כן אבקש מאוד: קבלו אותה לעבודה במקומי והקב"ה יעזור וידאג גם לי למקום עבודה."

הלם אחד בבעל המפעל ואשתו. מעולם לא שמעו על בקשה מזוהר שחזאת. שאדם יבקש עבודה עבור חברו ויוותר על מקומו ומשכורתו?! בבקשה מעין זו לא נתקלו בכל שנות ניהולם את המפעל. ברם, התמימות והאמת שבבקשה לא הותירו מקום לספק: רבקה מבקשת ששרה תתקבל לעבודה.

ואכן, בשעה 13:00 הגיעה שרה לראיון. גם היא עשתה רושם מצויין אך עדיין מרחק רב היה בינה ובין רבקה, אולם בעל המפעל אכן נעתר לבקשתה של רבקה וקיבל את חברתה שרה כמזכירה במפעל.

שרה נכנסה לעבודה במרץ והוכיחה כי העיסקה עימה הייתה כדאית, אך כל העת אשת בעל המפעל לא יכלה להירגע מכך שבחורה צעירה כרבקה עשתה מעשה כה גדול שהיא אינה זוכרת כדוגמתו.

בליבה גמלה ההחלטה הברורה שאין כלה יותר מושלמת וראויה ממנה עבור בנה.

ללא היסוסים הרימה אשת המנהל את שפופרת הטלפון וחייגה לרבקה. "שלום לך, מדברת בעלת המפעל... שבו רואיינת לפני זמן קצר." "שלום וברכה!" - הגיבה רבקה בהתפעלות - "מה שלומכם?"

"ברוך השם, טוב מאוד. רבקה, אנא ממך, אודה לך אם תיכנסי היום או מחר למפעל. אני רוצה לשוחח איתך."

"בבקשה, אשמח מאוד להגיע ובע"ה אגיע מחר אחה"צ. אך אולי תוכלי לספר לי במה העניין?" - התעניינה רבקה ובליבה התגנב חשש שמא חברתה הטובה שרה "מאכזבת" בעבודתה...

"לא כדאי לשוחח על כך בטלפון, בואי לכאן, נשמח לראותך שוב במפעלנו." - ענתה בחביבות בעלת המפעל.

"אני מקווה שלא פיטרתם את שרה ואת רוצה ש..." - כמעט ועלו דמעות בעיניה של רבקה.

"לא אל דאגה, ודאי שלא. שרה היא מעולה, ב"ה. העניין הוא אישי יותר. אנא ממך בואי."

למחרת כמתוכנן הגיעה רבקה חייכנית ומרוגשת, סקרנית מאוד לדעת על מה מבקשת לדבר איתה בעלת המפעל.

רבקה ובעלת המפעל התרגשו מאוד בפגישה המחודשת ביניהן וללא שהיות מיותרות הציעה לרבקה את בנה כחתן עבורה.

שבועות

"דעי לך, בני תואם הוא את מידותייך בעדינותו, ביראת השמיים שבו וכמובן במידותיו הנעלות ואני מבקשת להציע אותו לחתן עבורך." - אמרה לה.
הלם אחז ברבקה. היא לא ציפתה להפתעה כזו וללא היסוס השיבה:

"אשמח להיפגש עמו..." - ענתה רבקה מופתעת.

ואכן תוך זמן קצר ידעה רבקה שהזיווג משמיים.

"אל הנער הזה התפללתי" - אמרה לאמו המרוגשת - "הקב"ה זיכה אותי בבנך היקר שכל בת ישראל הייתה מייחלת להשתדך עמו!"

"אני כה שמחה שהזיווג עלה יפה," - הפטירה מנהלת המפעל - "דעי לך, המעשה שעשית בו ויתרת על מקום עבודה עם שכר גבוה במיוחד שבה את לבי. מאותו יום בו נפגשנו ראיתי אותך בדמיוני משתדכת עם בני. ואולי עתה אני אפתיע אותך בדבר נוסף: דעי לך, רבקה, את למען חברתך ויתרת על משכורת חודשית בסך כמה אלפי שקלים, אני רוצה לבשר לך שמיד לאחר נישואיכם את ובעלך תהיו שותפים במפעל. בעלך לא יצטרך לעבוד. חשקה נפשו ללמוד תורה, ובזכות השותפות לא יהיו לך דאגות פרנסה! הסכום שהותרנו בידו הוא גדול ביותר." זו כוחה של נתינה!

נתינה בלב שלם גוררת אחריה שכר גדול תרתי משמע. המסקנה המתבקשת היא, כי כוח הנתינה היא הקבלה הטובה ביותר ורות יכולה ללמדנו פרק חיים מאלף שבזכות מסירותה ונתינתה לזולת זכתה לקבל את דוד ואת התהילים.

אל אשר תלכי אלך (רות א, טז)

"ותאמר רות, אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך, כי אל אשר תלכי אלך." "התחילה סודרת לה הלכות גרים. אמרה לה, בתי: אין דרכן של בנות ישראל לילך לבתי תיאטרות ולבתי קרקיסאות שלהם. אמרה לה: 'אל אשר תלכי - אלך'" (מדרש, רות רבה).

לכאורה תמוהים הדברים: א. מה שאין דרכן של בנות ישראל לילך לבתי תיאטרות הוא מדברי חכמים, ומדוע פתחה נעמי בדברים אלו ולא בעיקרי הדת או בקיום המצוות. ב. מדוע נעמי התבטאה בלשון "אין דרכן", והרי ההליכה לבתי תיאטרות איסור גמור הוא. ג. מה הן אותן "הלכות גרים" שהתחילה ללמדה, השונים הלכות גרים מהלכות כלל ישראל.

ההסבר הוא על פי מה שכתב בספר כד הקמח: הנה הצדיקים שמחים בתורה ובמצוות ועיקר שמחתם בעבודת ה' יתברך ... והרשעים שמחים בחטא וברשע, וכהסברו של ה"ספורנו" ששבירת הלוחות על ידי משה רבינו היתה כי ראה "את העגל ומחולות" - השמחה הוכיחה את עומק החטא ופנימיותו, ולכן, גר הבא להצטרף לכלל ישראל עליו להתנתק לחלוטין מעולם השמחה הגויי כדי שיוכל לבנות בתוכו שמחה בעבודת ה' - לא הרי שמחתם של אלו כשמחתם של אלו, ואת ההבדל היסודי הזה באה נעמי להדגיש שעל המתגייר לדעת שאומות העולם מוצאים תענוגיהם בהבלי העולם הזה ואצל עם ישראל אין הדבר חשוב שמחה כלל והתענוג האמיתי הוא בעבודת ה' וקיום מצוותיו.

מעתה יתבאר היטב מדוע נקראת הידיעה בשם "הלכות גרים", כדי לרמז שהדבר הראשון שעל הגר לדעת הוא את אורח חיהם של עם ישראל והוא הבסיס לכל המצוות כולן, ולכן נקטה נעמי בלשון "אין דרכן של בנות ישראל", ולא "אסור לילך", שכן נעמי לא התכוונה ללמד את רות את חומר האיסור

שבועות

שבדבר, אלא להודיע לה את צורת החיים של כלל ישראל, ולכן גם הקדימה בהנהגה ללמדינו שבתחילה צריך האדם להסיר מעצמו את שמחת הבלי הנכרים ורק אז יוכל להתענג וליהנות מזיו שכינתו

והנה, מובא בחז"ל: למה נקרא שמה רות, שיצא ממנה דוד - שראהו להקב"ה בשירות ותשבחות. בספר "שם משמאל" הקשה, במה זכתה רות שיצאה ממנה מלכות בית דוד, הלא גרים נוספים היו שעזבו חמדות העולם הזה ובאו להתגייר ולא זכו למה שזכתה רות? וביאר, שרות היתה מוכנה למסור נפשה עבור הגירות, כמובא ביבמות (מז' ע"ב) על הכתוב: 'באשר תמותי אמות', שנעמי אמרה לרות: ארבע מיתות נמסרו לבית דין ועלולה את להתחייב מיתה, ורות השיבה לה: באשר תמותי אמות - אפילו אם אתחייב מיתת בית דין - כדאי לי הדבר, שכן מוטב לי להיות יהודיה המומתת בבית דין, מלהיות מחסידי אומות העולם.

ויש להבין מדוע מתייחס דוד המלך במגילת רות אחר סבתו הגיורת וייחוסו אחר סבו - בועז שהיה ממיוחסי שבט יהודה כמעט ולא נזכר כלל. ועוד, מצינו במדרש המייחס את דוד כצאצא של לוט, כמובא על הפסוק בתהילים: "מצאתי דוד עבדי" - היכן מצאתיו בסדום. הייתכן לייחסו דווקא להם?

צרות רבות עברו על דוד בימי חייו, אחיו השליכוהו להיות רועה צאן במדברות, כשנמשח למלך נאלץ לברוח מפני שאול, כל ימיו היו רצופים מלחמות, ולא זו בלבד אלא לקה בצרעת זמן רב עד אשר פירשו ממנו הסנהדרין ונסתלקה ממנו שכינה.

למרות הקשיים שעבר בימי חייו, דבק בהקב"ה כפי שאמר: 'נפשי בכפי תמיד, ותורתך לא שכחתי', ולא זו בלבד אלא הכל עשה מתוך שמחה וגיל.

מידה זו של עבודת ה' מתוך קשיים וצרות מצינו אצל רות המואביה שהיתה בת מלכים ועזבה את כל אשר לה ובאה לארץ יהודה כדי להתגייר ולהצטרף לעם ה' למרות שידעה שחייה יהיו חיי עוני ויקשה עליה להנשא לאדם כשר מישראל, ומידה זו של 'שריוהו להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות' גם בשעות וזמנים שאין דרך בני אדם לשבח, ירש דוד מרות זקנתו, ושורש מידתם נזרעה כבר אצל לוט בסדום, שלמרות שהתגורר בעיר שהכנסת אורחים היתה אסורה, לא פחד מהסכנה ועסק בהכנסת אורחים והיה מוכן למסור נפשו על כך, ומידה זו היא שעמדה ליוצאי חלציו - רות ודוד המלך שהתייחדו במידת דביקות בה' מתוך קשיים, ומובן מדוע מתייחס דוד המלך במגילת רות אחר צד אמו ולא אחר צד אביו, ומובן מדוע קורין מגילת רות ביום לידתו.

ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות כד, ז)

ולכאורה למה לא העיד כל אחד על עצמו אעשה ואשמע, ומנין ידע כל אחד מה שבלב חברו, ואמרו נעשה ונשמע?

משל למה הדבר דומה שהיו כמה אסירים בבית מעצרם ללא מאכל ומשתה ובא אחד ושאלם אם רצונם לשתות, וכולם כאחד ענו נשתה משום שכל אחד בטוח שגם השני רוצה.

כן הדבר היה בעת מעמד הר סיני שכל אחד היה יכול לומר נעשה ונשמע שכל אחד היה בטוח ברצונו של השני.

ותתן לנו... חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו (תפילת שמו"ע של חג)

שבועות

כשהתורה כתבה לנו ענין חג השבועות לא כתבה לנו תורה שהוא יום מתן תורה ואילו אנו מציינים בתפלה חג השבועות - זמן מתן תורתנו.

אלא בדומה למלכותא דארעא כשהמלך גוזר גזירות ומחוקק חוקים על האנשים הכפופים לממשלתו הרי לא יעלה על הדעת שיצווה עליהם לחוג את היום הזה שבו נצטוו לשמור פקודתו וחוקיו כן הדבר הזה, הרי תורה"ק כולה משפטים וחוקים ציוויים ואזהרות לכן לא ציינה התורה פרט זה של מתן תורה בעת שנצטוונו לחוג את חג השבועות.

אולם כשעמדו ותקנו נוסח התפלה ומודים אנו לה' על שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את חג השבועות מציינים אנו שהוא חג לנו על שהוא זמן מתן תורתנו ושמחים אנו על שנתן לנו את תורתו וחוקיו, שלא עשה כן לכל גוי ומשפטיו בל ידעום, שבזה נבדלנו מכל העמים ומוכנים אנו למסור נפשנו למען קיום תורה"ק.